

# Implicitno i eksplicitno znanje pravopisa u nižim razredima osnovne škole

---

**Sokolić, Ana Marija**

**Master's thesis / Diplomski rad**

**2018**

*Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj:* **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

*Permanent link / Trajna poveznica:* <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:025973>

*Rights / Prava:* [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

*Download date / Datum preuzimanja:* **2024-07-22**

*Repository / Repozitorij:*

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)



**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU  
UČITELJSKI FAKULTET  
ODSJEK ZA UČITELJSKE STUDIJE**

**ANA MARIJA SOKOLIĆ  
DIPLOMSKI RAD**

**IMPLICITNO I EKSPLICITNO ZNANJE  
PRAVOPISA U NIŽIM RAZREDIMA  
OSNOVNE ŠKOLE**

**Petrinja, srpanj 2018.**

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU  
UČITELJSKI FAKULTET  
ODSJEK ZA UČITELJSKE STUDIJE  
Petrinja**

**DIPLOMSKI RAD**

**Ime i prezime pristupnika: Ana Marija Sokolić**

**TEMA DIPLOMSKOG RADA: IMPLICITNO I EKSPPLICITNO  
ZNAJJE PRAVOPISA U NIŽIM RAZREDIMA OSNOVNE  
ŠKOLE**

**MENTOR: izv. prof. dr. sc. Lidija Cvikić**

**Petrinja, srpanj 2018.**

## **ZAHVALA:**

*Prije svega, zahvaljujem svojim roditeljima Saši i Danici Sokolić i sestri Maji Sokolić na moralnoj i financijskoj podršci kroz svih pet godina obrazovanja na Učiteljskom studiju u Petrinji.*

*Također, zahvaljujem svom dečku Ivanu Vukušiću i njegovoj obitelji na svim proživljenim sretnim i tužnim trenucima, na fakultetu i izvan njega, u kojima su bili uz mene te svojim kolegicama i, prije svega, prijateljicama Matei Čolak, Anđeli Miloloži i Lauri Gradečki i svim ostalim prijateljima koji su bili uz mene za vrijeme pisanja ovog diplomskoga rada, ali i u ostalim važnim trenucima na fakultetu i izvan njega.*

*I, na kraju, najveće zahvale idu mentorici izv. prof. dr. sc. Lidiji Cvikić koja mi je omogućila svu potrebnu literaturu i dala savjete za uspješno pisanje diplomskoga rada.*

*Hvala vam!*

## SADRŽAJ

SAŽETAK .....	1
SUMMARY .....	2
1. UVOD .....	3
2. PRAVOPIS I PRAVOPISNA NORMA .....	5
2.1. Pregled hrvatskih pravopisnih knjiga .....	10
3. PRAVOPISNA NORMA U NIŽIM RAZREDIMA OSNOVNE ŠKOLE .....	16
4. ISTRAŽIVANJE .....	19
4.1. Cilj i problem istraživanja .....	19
4.2. Opis instrumenta istraživanja .....	19
4.3. Hipoteze .....	20
4.4. Ispitanici .....	20
4.5. Varijable .....	21
5. REZULTATI ISTRAŽIVANJA I RASPRAVA .....	22
5.1. Ukupan broj točnih odgovora .....	22
5.2. Rezultati s obzirom na vrstu imena .....	23
5.3. Rezultati s obzirom na hipoteze .....	40
5.4. Rezultati s obzirom na implicitno i eksplicitno znanje pravopisa .....	44
6. ZAKLJUČAK .....	48
LITERATURA .....	50
DODACI .....	51
PRILOZI .....	53
PRILOG 1. – Nastavni listić .....	53
PRILOG 2. – Tablica s primjerima iz nastave Hrvatskoga jezika .....	55
PRILOG 3. – Tablica s primjerima iz udžbenika iz Prirode i društva .....	56
IZJAVA O SAMOSTALNOJ IZRADI RADA .....	58

## SAŽETAK

Svrha ovoga rada bila je utvrditi odnos implicitnog i eksplicitnog jezičnoga znanja učenika nižih razreda osnovne škole. Osnovni cilj bio je utvrditi postoji li ujednačenost između implicitnog i eksplicitnog znanja pravopisa učenika nižih razreda osnovne škole. Također, bilo je važno utvrditi kako nastavne sadržaje predmeta Hrvatski jezik učenici primjenjuju u drugim predmetima (u ovom slučaju s Prirodom i društvom).

Istraživanjem se željela utvrditi veza između poznavanja pravopisnih pravila (eksplicitno znanje) i njihove uporabe u pisanju (implicitno znanje) u završnoj godini nižih razreda.

Istraživanje je provedeno na uzorku od 80 učenika četiriju četvrtih razreda Osnovne škole Eugena Kumičića Velika Gorica, od čega je bilo 43 djevojčice i 37 dječaka. Učenici su rješavali nastavni listić u kojemu su morali poštivati pravopisnu normu u četiri zadatka. Istraživanjem je utvrđeno da učenici više poznaju primjere iz nastave Hrvatskoga jezika nego one iz Prirode i društva što dokazuje da se nastavni sadržaji tih dvaju predmeta međusobno ne povezuju u velikoj mjeri. Također je utvrđeno da kod učenika četvrtih razreda ne postoji ujednačenost implicitnog i eksplicitnog znanja pravopisa.

Iz rezultata istraživanja može se zaključiti da bez obzira na neprestano i kontinuirano učenje i usvajanje pravopisne norme, implicitno i eksplicitno znanje učenika i dalje nije ujednačeno.

Ključne riječi: implicitno znanje, eksplicitno znanje, pravopisna norma

## **SUMMARY**

The purpose of this paper was to investigate the relationship between the implicit and explicit language knowledge at children of lower levels of primary school. The main goal was to determine whether there is a balance between the implicit and explicit knowledge of the spelling rules by lower level primary school pupils. It was also important to explore how students apply the knowledge gained in the subject the Croatian language to other subjects (in this case - Nature and Society).

The research sought to establish the link between the knowledge of spelling rules (explicit knowledge) and their usage in writing (implicit knowledge) in the final year of lower level of the primary school (grade 4).

The research participants were 80 pupils of four fourth grades of the Eugen Kumičić Primary School in Velika Gorica - 43 girls and 37 boys. The research instrument was designed for this study and it had a form of teaching material in which students need to write target words using the correct spelling. The important research finding is that pupils are more familiar with the examples they have encountered in the subject of the Croatian language than those of Nature and Society. That proves the hypothesis that the teaching content of the two subjects are not interrelated to a great extent. It has also been found that there is no balance in the implicit and explicit spelling knowledge in students of the fourth grade.

From the results of the research it can be concluded that, regardless of continuous learning and the acquisition of spelling norms, the implicit and explicit knowledge of students is still uneven.

Keywords: implicit knowledge, explicit knowledge, spelling norm

## 1. UVOD

Standardni jezik jest jezik svakoga pojedinca koji ga uči tijekom obrazovanja jer se koristi za sporazumijevanje u medijima, javnim i obrazovnim institucijama kako bi svim korisnicima hrvatskoga jezika bila razumljiva poruka koja se željela prenijeti. Brozović (1970) ga definira na sljedeći način:

„Standardni jezik je autonoman vid jezika, uvijek normiran i funkcionalno polivalentan, koji nastaje pošto se jedna etnička ili nacionalna formacija, uključivši se u internacionalnu civilizaciju, počne u njoj služiti svojim idiomom, koji je dotad funkcionirao samo za potrebe etničke civilizacije.“ (prema Volenec, 2015, str. 74)

Hrvatski standardni jezik ima svoje norme (pravopisnu, prozodijsku, fonološku, morfološku, tvorbenu, sintaktičku, leksičko-semantičku i stilističku), a u ovom će se radu govoriti o pravopisnoj normi. Pravopisna se norma odnosi na uporabu pravopisnih pravila pri pisanju te je određena pravopisnim priručnicima. U njima su objašnjena pravila kojih se korisnici hrvatskoga jezika trebaju pridržavati u odgovarajućoj situaciji. Šira je tema ovoga rada poznavanje pravopisne norme učenika osnovne škole.

Od prvog razreda osnovne škole započinje ovladavanje pravopisnom normom. Pravopisna se pravila uvode u skladu sa znanjem i sposobnostima učenika o čemu će više riječi biti u nastavku rada.

Poznavanje pravopisnih pravila usko se veže uz implicitno i eksplicitno jezično znanje. Prema Hrvatskom jezičnom portalu riječ *implicitno* označava da je nešto „po sebi razumljivo, što se podrazumijeva, bez izravnog navođenja ili spominjanja“. To bi značilo da učenik u nižim razredima osnovne škole zna nešto napisati pravilno i zna prepoznati ono što je pravilno, ali ne razmišlja o tome zašto je to tako ili uopće to ne zna. Implicitna se jezična pravila usvajaju od samoga djetinjstva kada djeca usvajaju i jezik od zajednice u kojoj žive. Na Hrvatskom jezičnom portalu postoji objašnjenje i za riječ *eksplicitno* koja znači da je nešto opisano „jasnim riječima, ne ostavljajući nedoumice“. To znači da učenik zna točno napisati npr. „Kazalište Trešnja“, ali zna i objasniti zašto se to baš tako piše, tj. zna izreći pravopisno pravilo. Eksplicitnim se jezičnim pravilima ovladava tijekom formalnoga obrazovanja. Na



primjer, u 3. razredu osnovne škole uče se pravila za pisanje ustanova na temelju kojih učenik zna ispravno napisati spomenuti primjer „Kazalište Trešnja“. Eksplicitna se pravopisna norma navodi u pravopisnim priručnicima.

Implicitna je razina jezika, dakle, najniža. Ona obuhvaća osnovno znanje hrvatskoga jezika bez primjene standardnojezičnih, u ovom slučaju pravopisnih pravila. Implicitna se norma još naziva i „uporabna“ (Volenec, 2015) i odnosi se na uporabu jezika u svakodnevici.

Odnos implicitnog i eksplicitnog znanja važan je zato što bi poznavanje eksplicitnog pravila trebalo voditi ka boljoj uporabi, odnosno boljem implicitnom znanju i u tome se sastoji njihova međusobna povezanost. Svi normativni priručnici bave se ujednačavanjem poznavanja implicitne i eksplicitne norme kako bi korisnici hrvatskoga jezika poštivali normativna pravila. Od svih pravopisnih tema koje se uče tijekom prva četiri razreda osnovne škole, samo se učenje pisanja velikoga i maloga početnoga slova proteže kroz sva četiri razreda, dok se gradivo ostalih tema proteže kroz jedan ili eventualno dva razreda, što je propisano Nastavnim planom i programom (2006). Budući da je za ovaj rad važno upravo poznavanje velikoga i maloga početnoga slova, navedeni podatak trebao bi pozitivno utjecati na rezultate istraživanja. Razlog tomu je količina ponavljanja te pravopisne teme kroz sve razrede pa bi stoga i učenici trebali biti dobro upoznati s raznovrsnim primjerima, odnosno biti u mogućnosti eksplicitno pravilo (pravila za pisanje velikoga i maloga slova) upotrijebiti u raznovrsnim primjerima.

Osnovni cilj ovoga rada jest utvrditi poznavanje uporabe pravopisnih pravila kod učenika nižih razreda osnovne škole te njihovu primjenu na primjere koji se pojavljuju u nastavi Prirode i društva. Istraživanje je važno da bi se saznalo koliko se sadržaji nastave Hrvatskoga jezika povezuju sa sadržajima iz drugih predmeta (u ovome slučaju iz Prirode i društva) jer su upravo takvi primjeri relevantni za istraživanje stvarnom ovladanošću normama hrvatskoga standardnoga jezika.

## 2. PRAVOPIS I PRAVOPISNA NORMA

Veno Volenec, u radu „Sociolingvističko istraživanje hrvatskoga pravopisa: društveni stavovi o eksplicitnoj normi“ (2015) govori o tome da svaki čovjek može prosuđivati o pravopisu jer mu je potreban u svakodnevnoj komunikaciji:

„Ljudima je svojstveno oblikovati mišljenja o onome što ih se izravno tiče, a pravopis se u svakodnevnome životu tiče mnogih, stoga je logično da i prema pravopisu ljudi zauzimaju stav te o njemu donose sudove (usp. Milroy & Milroy 1991: 11–22; Lasagabaster 2004: 402–403)“ (prema Volenec, 2015, str. 70).

U navedenom je radu zaključeno da vlada „opće nezadovoljstvo“ (Volenec, 2015, str. 70) što se tiče pravopisnih priručnika. Tomu je tako jer u hrvatskome jeziku postoji nekoliko pravopisnih priručnika koji nude različita rješenja za iste probleme. Za korisnike hrvatskoga jezika je, stoga, zbunjujuće koristiti više pravopisnih priručnika ako žele pronaći rješenje za pravopisni problem koji ih zanima. Iako bi mogli koristiti i više pravopisnih priručnika za rješavanje pravopisnih problema, ipak je bolje biti dosljedan i sve pravopisne probleme rješavati prema istome (onome koji korisnik najčešće rabi) ili onome koji je propisan.

U nižim razredima osnovne škole za učenike je vrlo važno da nauče i usvoje pravopisna pravila kako bi govoreni jezik bez poteškoća mogli prenijeti u pisani. To uvelike ovisi o učitelju koji učenicima treba neprestano naglašavati važnost poznavanja pravopisnih pravila (i kako ona glase) kako bi ih mogli primjenjivati na različitim pravopisnim primjerima. Pravopisna norma treba se usvajati postupno i polagano kako bi se usvojili svi njezini dijelovi i kako bi učenici bez poteškoća mogli rješavati pravopisne probleme koji su im postavljeni. Za izricanje pravopisnih pravila za svaki pravopisni problem zaslužna je eksplicitna norma.

Kada bi učenici svoje eksplicitno znanje pretvorili u implicitno, tj. kada bi naučena pravopisna pravila primjenjivali za svaki pravopisni problem na koji naiđu, pravopisna bi se točnost posve ispoštovala.

Ako obrazovani pojedinac u pisanome sporazumijevanju odstupa od normativnih pravopisnih pravila, ujednačenost implicitnog i eksplicitnog znanja dovodi se u

pitanje. Stoga je vrlo važno pažnju posvetiti normiranju pravopisnih priručnika kako bi se u njima mogli snaći svi korisnici hrvatskoga jezika.

Badurina i Matešić (2011) navode da se metodologijom izrade pravopisa prvi bavio Marcel Kušar u studiji „Nauka o pravopisu jezika hrvackoga ili srpskoga (fonetičkom i etimologijskom)“ koja je objavljena u Dubrovniku 1889. godine (pretisak Zagreb, 2009.). U spomenutoj pravopisnoj studiji, koju su proučavale Badurina i Matešić (2011), Kušar je naveo da pravopis ima za zadatak uputiti korisnike hrvatskoga jezika o tome kako će postojećom abecedom bilježiti glasove od kojih se sastavljaju pojedine riječi nekoga jezika i na koji će se način služiti drugim dogovorenim znakovima i sredstvima da se pismom izrazi sve ono što nije predočeno slovima i da se postigne da to svi korisnici hrvatskoga jezika potpuno i lako razumiju. Prema njemu to su sljedeći znakovi: „(...)npr. akcenat, interpunkcija, pisane riječi rastavljeno ili sastavljeno, pisane riječi s velikim slovom, odvajanje slogova, poredane riječi po nekim pravilima itd. (Kušar, 1889: VII)“ (prema Badurina, Matešić, 2011, str. 19).

Iako bi se u pravopisnim priručnicima trebali nalaziti problemi vezani samo uz pravopis, Kušar je pravopisnu normu povezo s pravogovornom tako da je proučavao kako se riječi koje se nepravilno pišu zbog toga nepravilno i izgovaraju. Pravila pravogovorne norme u prvome redu pripadaju gramatičkim problemima, ali ih zbog uske povezanosti s pravopisnom normom svrstava u pravopisne priručnike. Tako je, prema navodima Badurine i Matešić (2011) Broz krajem 19. stoljeća objavio svoj „Hrvatski pravopis“ pri čijemu se sastavljanju koristio spomenutom Kušarovom studijom, a koji je bio prvi u nizu pravopisnih priručnika kojima je izgrađivana novija fonološko-morfonološka pravopisna norma.

Badurina i Matešić (2011) ističu da je Broz u predgovoru svoga „Hrvatskoga pravopisa“ napisao kako neka pravila pripadaju gramatici, ali ih je ondje objavio jer ih do tada nije bilo u niti jednoj školskoj gramatici.

Badurina i Matešić (2011, str. 18) zaključile su da postoje tri aspekta pomoću kojih se može objasniti metodologija pravopisnog normiranja: „1. pravopisna relevantnost, 2. oblikovanje pravopisnih pravila i 3. strukturiranje pravopisne knjige.“

Pravopisna se relevantnost odnosi na to koje bi se teme trebale svrstati u pravopisne priručnike i zbog čega bi se neke gramatičke teme trebale povezivati s pravopisnim. U pravopisnim priručnicima nalaze se različita pravopisna, ali i druga pravila. S obzirom na to, postavlja se pitanje koliko je važno da se u pravopisnim priručnicima bavi npr. gramatičkim problemima i koliko su oni zapravo povezani. Badurina i Matešić (2011) prikazuju na koji bi se način pravopisne i gramatičke teme mogle povezivati (s pravopisnoga aspekta):

„Latiničko pismo podrazumijeva izbor između ovih mogućnosti: bilježenje što približnijega ostvaraja odsječka, što pretpostavlja fonološko načelo; bilježenje pomišljenoga ostvaraja, što pretpostavlja morfonološko načelo; bilježenje kojega od dijakronijskih razvojnih stupnjeva leksema, što pretpostavlja etimološko i historijsko načelo.“ (Badurina, Matešić, 2011, str. 21)

Zbog toga se u pravopisnim priručnicima pristupa i drugim temama, osim pravopisnih, ali ih se ne objašnjava s gramatičkog aspekta, već isključivo s pravopisnog. Iz toga se može zaključiti kako teme poput „jednačenja glasova po zvučnosti, jednačenja po izgovornome mjestu, navođenje podjele šumnika prema akustičkim i artikulacijskim svojstvima i sl.“, o kojima pišu Badurina i Matešić (2011), nisu dobrodošle u pravopisnim priručnicima. Anić-Silićevi pravopisni priručnici iz 1986. i 2004. ne opisuju te teme s gramatičkog aspekta, već se „pravila formuliraju na temelju potpuno pravopisnoga pristupa“: "Fonem b ispred fonema c, č, ć, f, h, k, s, š i t zamjenjuje se fonemom p [...] Fonemi ž (dž), ž' (đ) i g ispred fonema c, č, ć, f, h, k, p, s, š i t zamjenjuju se fonemima č, ć i k [...]" (Anić, Silić, 1986: 115, 2001: 133)“ (prema Badurina, Matešić, 2011, str. 21).

Drugi vid pravopisnog normiranja jest oblikovanje pravopisnih pravila. Način na koji se oblikuju pravopisna pravila vrlo je važan za korisnike pravopisnih priručnika. Budući da se pravopisnim priručnikom više koriste svi oni koji se ne bave hrvatskim jezikom, metajezik pravopisnih pravila trebao bi biti prilagođen upravo njima. Zbog toga se pojavljuju pravopisni priručnici koji su prilagođeni za školsku uporabu i sadrže metajezik koji mogu razumjeti svi učenici od prvoga razreda osnovne škole. Pravopisni priručnici koji su namijenjeni za školsku uporabu bit će navedeni u nastavku, ali valja spomenuti kako se pravopisna pravila mogu provjeriti i putem mrežnih stranica (npr. [www.pravopis.hr](http://www.pravopis.hr)). Također postoji i mrežna stranica Instituta

za hrvatski jezik i jezikoslovlje, [www.ihjj.hr](http://www.ihjj.hr), na kojoj se može pronaći i portal „Hrvatski u školi“ koji je namijenjen učenicima, učiteljima, ali i roditeljima kako bi, prema navodima s portala, unaprijedili i provjerili stečena znanja o školskome rukopisu, pravopisu, gramatičkim sadržajima te temama koje se odnose na izvođenje nastave iz predmeta Hrvatski jezik. Na navedenim mrežnim stranicama korisnici mogu pronaći sve što ih zanima o rješavanju pravopisnih problema, a metajezik kojim su pravopisna pravila pisana razumljiv je svim uzrastima.

Treći aspekt pravopisnog normiranja jest strukturiranje pravopisne knjige. Badurina i Matešić (2011) navode kako pravopisna knjiga ovisi o topu uočenih pravopisnih problema. Neki se pravopisni problemi koji su se pojavljivali u prošlosti, u novijim pravopisnim knjigama ne pojavljuju. Jedan takav pravopisni problem koji navode Badurina i Matešić (2011, str. 24) jest „bilježenje slogotvornog fonema /r̥/ kao r' kada se on nalazi u pozicijama inače tipičnima za neslogotvorni /r/ (poput: gr'oce, satr'o)“. Taj se pravopisni problem protezao u Broz-Boranićevim pravopisima do 1930. godine. U suvremenim pravopisnim priručnicima sadržaj je uglavnom jednak, a iznimke će biti navedene u daljnjem tekstu.

Badurina i Matešić (2011) navode da se struktura pravopisne knjige promijenila Anić-Silićevim pravopisnim priručnikom iz 1986. godine. U njemu je u poglavlju o pisanju stranih vlastitih imena i riječi iz stranih jezika dodano „poglavlje o pisanju stranih vlastitih imena za ukupno trideset jezika“, ističu Badurina i Matešić (2011, str. 25). Važnost dodanog poglavlja bila je prepoznata i u „Hrvatskom pravopisu“ Matice hrvatske autora L. Badurine, I. Markovića i K. Mićanovića u kojem je povećan broj stranih jezika za koje su pisana pravopisna pravila za vlastita imena, navode Badurina i Matešić (2011).

Nadalje, pravopisna knjiga se još od Brozovog „Hrvatskog pravopisa“ sastoji od dva dijela: „popisa pravila i rječnika“, zaključuju Badurina i Matešić (2011, str. 25). Rječnik zasigurno pomaže korisnicima pravopisnih knjiga na način da korisnici bez prethodnog poznavanja pravopisnih pravila mogu otkriti i primijeniti kako se nešto pravilno piše.

Badurina i Matešić (2011, str. 26) ističu kako osim rječnika, pravopisne knjige mogu sadržavati i „popise kratica, mjernih jedinica, rimskih brojki, kemijskih elemenata, država (i njihovih glavnih gradova), rječnik vlastitih imena.“ Isto tako navode i da Pravopis Matice hrvatske iz 2007. (i 2008. godine) autora L. Badurine, I. Markovića i K. Mićanovića sadrži posebne dodatke: „primjere organizacije teksta pri pismenome službenom obraćanju (molba, žalba i sl.) te objašnjenja korekturnih znakova (prvi i jedini pravopis koji prije njega donosi korekturane znakove bio je Hrvatski pravopis iz 1944. godine)“ (Badurina, Matešić, 2011, str. 26, 27).

Navedene nepravopisne teme pružaju korisne podatke korisnicima, ali ipak ne pripadaju pravopisnim problemima i stoga ih pravopisne knjige niti ne bi trebale sadržavati.

Pravopisni priručnici Vladimira Anića i Josipa Silić iz 1986. i 2001. ističu se posebnom strukturom zbog toga što su počeli naglašavati važnost razdvajanja pravopisnih i nepravopisnih problema. Badurina i Matešić (2011, str. 27) ističu kako se „Hrvatski pravopis“ L. Badurine, I. Markovića i K. Mićanovića strukturom ipak povezuje „s ostatkom hrvatske priručničke tradicije: Brozovim i Broz–Boranićevim pravopisnim knjigama te nizom pravopisnih priručnika S. Babića, B. Finke i M. Moguša.“ „Hrvatski pravopis“ iz 1944. godine se pak ističe svojom strukturom zbog toga što je tada prvi puta dodano „predmetno kazalo pravopisnih tema i termina“ (Badurina, Matešić, 2011, str. 27) što uvelike pomaže korisnicima priručnika u lakšem traženju pravopisnih problema koji ih zanimaju.

Struktura pravopisne knjige najviše ovisi o opsegu pravopisa. Pravopisnih je tema mnogo, a potrebno ih je povezivati s gramatičkim jer su one usko povezane, ali se u pravopisnim knjigama trebaju promatrati s pravopisnog aspekta.

U narednom će se poglavlju dati kratak pregled pravopisa hrvatskoga jezika.

## 2.1. Pregled hrvatskih pravopisnih knjiga

Broj se hrvatskih pravopisnih knjiga od 1892. jako povećao što je rezultat dugogodišnje ustrajnosti i želje autora da poboljšaju i unaprijede rješavanje raznih pravopisnih problema, ali i potaknu korisnike da ih više koriste. U želji da se hrvatski jezik standardizira i da se uvede pravopisna norma koju trebaju poštovati svi korisnici hrvatskoga jezika u javnoj uporabi nastao je kroz godine velik broj pravopisnih knjiga čiji pregled slijedi u nastavku.

Hrvatski se pravopis prema Volenecu (2015, str. 72) smatra „kao jedno od temeljnih, ali i najmanje sređenih dijelova hrvatskoga standardnoga jezika.“ Osnovna obilježja standardnoga jezika su: „autonomnost, elastična stabilnost, funkcionalna polivalentnost i svjesna normiranost (Brozović 1970: 28; Brozović 2006: 166)“ (prema Volenec, 2015. str. 72). Pritom se svjesna normiranost odnosi upravo na postojanje „postojanje planski stvorene eksplicitne standardnojezične norme“ (Volenec, 2015. str. 72). Volenec (2015) tvrdi i kako je standardni jezik prepoznatljivo obilježje svakoga jezika i to je jezik kojim se koriste mediji, javne i obrazovne institucije. Standardni jezik je jezik koji se uči i usvaja u odgojno-obrazovnim institucijama pa je, stoga, potreba za „ujednačenim, uniformnim i politički neopterećenim pravopisom još i veći.“ (Volenec, 2015, str. 74)

Razvoj pravopisa kroz povijest uvelike je povezan s političkim događanjima u vrijeme stvaranja novih pravopisnih knjiga.

Prvi „Hrvatski pravopis“ (Ivan Broz) pojavio se 1892. godine. Brozov „Hrvatski pravopis“ temelji se na fonološkom, tj. morfonološkom načelu hrvatskoga jezika. Fonološko načelo odnosi se na zapisivanje fonema onako kako se izgovaraju (npr. *vrapca*), a morfonološko se pak odnosi na glasovne promjene koje se odvijaju pri uporabi određenih riječi, ali se one ne pišu onako kako se izgovaraju (npr. *hrvatski*). Isto tako, Broz je želio sve dotadašnje specifičnosti pravopisa objaviti na jednom mjestu. Njegova se pravopisna knjiga sastoji „od dvaju dijelova: Pravila i Rječnika“ (Badurina, 1992, str. 91). Takva se struktura pravopisnih knjiga prožela i kroz kasnije pravopisne knjige. Godine 1941. sastavljen je „Hrvatski pravopis“ autora Cipra – Guberina – Krstić. Taj pravopis „tada nije objavljen iz političkih razloga“

(Volenec, 2015, str. 77), nego tek 1998. Isto tako, Volenec (2015) navodi i da je prvo izdanje „Hrvatskog pravopisa“ autora Babić, Finka, Moguš iz 1971. godine bilo zabranjeno i pretisnuto u Zagrebu tek 1990. godine, što dokazuje da takvi slučajevi nisu bili pojedinačni.

Volenec (2015) navodi kako se u posljednjih 65 godina u Hrvatskoj pojavilo 39 pravopisnih knjiga. Volenec (2015, str. 77, 78) navodi i pravopisne knjige koje su izlazile od 1941. godine do danas:

- Franjo Cipra – Petar Guberina – Kruno Krstić. *Hrvatski pravopis*. Zagreb: <sup>1</sup>1998.
- *Pravopis hrvatskosrpskoga književnog jezika s pravopisnim rječnikom* (izradila Pravopisna komisija). Zagreb – Novi Sad: <sup>1</sup>1960.
- *Pravopis hrvatskosrpskoga jezika. Školsko izdanje* (izradila Pravopisna komisija). Zagreb – Novi Sad: <sup>1</sup>1960, <sup>2</sup>1962, <sup>3</sup>1964, <sup>4</sup>1966, <sup>5</sup>1967, <sup>6</sup>1968, <sup>7</sup>1969, <sup>8</sup>1970.
- Babić, Stjepan – Božidar Finka – Milan Moguš. *Hrvatski pravopis*. Zagreb: <sup>1</sup>1971, <sup>2</sup>1994, <sup>3</sup>1995, <sup>4</sup>1996, <sup>5</sup>2000, <sup>6</sup>2002, <sup>7</sup>2003, <sup>8</sup>2004, <sup>9</sup>2006.
- Anić, Vladimir – Josip Silić. *Pravopisni priručnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*. Zagreb: <sup>1</sup>1986, <sup>2</sup>1987, <sup>3</sup>1990. Kasnije povučen, javio se opet kao Pravopis hrvatskoga jezika. Zagreb: <sup>1</sup>2001.
- Batnožić, Slaven – Branko Ranilović – Josip Silić. *Hrvatski računalni pravopis* (izdan na disketi i kao popratna tiskana knjiga). Zagreb: <sup>1</sup>1996.
- Lončarić, Mijo – Ante Bičanić. *Priručnik za pravilno pisanje*. Zagreb: <sup>1</sup>1998.
- *Pravopisni priručnik* (priredila Ljiljana Jojić). Zagreb: <sup>1</sup>2003, <sup>2</sup>2004.
- Čubrić, Marina – Mirela Barbaroša-Šikić. *Praktični školski pravopis s vježbama i zadacima*. Zagreb: <sup>1</sup>2003; <sup>2</sup>2004.
- Babić, Stjepan – Sanda Ham – Milan Moguš. *Hrvatski školski pravopis*. Zagreb: <sup>1</sup>2005, <sup>2</sup>2008, <sup>3</sup>2009, <sup>4</sup>2012.
- Badurina, Lada – Ivan Marković – Krešimir Mićanović. *Hrvatski pravopis*. Zagreb: <sup>1</sup>2007, <sup>2</sup>2008.
- Babić, Stjepan – Milan Moguš. *Hrvatski pravopis*. Zagreb: <sup>1</sup>2010, <sup>2</sup>2011.
- Bičanić *et al.* *Pregled povijesti, gramatike i pravopisa hrvatskoga jezika*. Zagreb: <sup>1</sup>2013.
- Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje. *Hrvatski pravopis* (dostupan na internetu i kao tiskana knjiga). Zagreb: <sup>1</sup>2013.



Osim ovih pravopisnih priručnika mogu se izdvojiti i pravopisni priručnici za školsku upotrebu koji navode Reljac Fajs i Jerković (2014, str. 40):

- Anić - Silić: Pravopis hrvatskoga jezika, Zagreb, Novi Liber, Školska knjiga, 2001.
- Babić - Finka - Moguš: Hrvatski pravopis, 6. izdanje, Zagreb, Školska knjiga, 2004.
- Babić - Ham - Moguš: Hrvatski školski pravopis, Zagreb, Školska knjiga, 2005.
- Badurina - Marković - Mićanović: Hrvatski pravopis, Zagreb, Matica hrvatska, 2007.
- Babić - Moguš: Hrvatski pravopis, Zagreb, Školska knjiga, 2010.
- Hrvatski pravopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje, Zagreb, 2013.

Navedeni broj pravopisnih knjiga govori o složenosti pravopisne norme, ali i važnosti ovladanosti njome. Unatoč tome, i dalje postoji velik broj korisnika hrvatskoga jezika kojima je pravopis na vrlo niskoj razini poznavanja. Neke su pravopisne knjige bile tiskane isključivo za školsku uporabu što im i sam naziv govori. To je dokaz da u školskoj uporabi ima dovoljan broj pravopisnih knjiga koji pomaže učenicima i učiteljima u boljem usvajanju i primjeni postavljene eksplicitne norme. Pomoću takvih knjiga korisnici hrvatskoga jezika mogli su bolje razumjeti postavljenu eksplicitnu normu i njome se koristiti u uporabi hrvatskoga jezika. Osnovnoškolski „Priručnik za pravilno pisanje“ izdan 1998. godine bio je pisan „po uzoru na „Hrvatski pravopis“ Babić – Finka – Moguš“ (Volenec, 2015, str. 78).

U navedenom mnoštvu pravopisnih knjiga do izražaja dolaze radovi „četiri najutjecajnije skupine pravopisaca.“ (Volenec, 2015, str. 78) Autori Stjepan Babić, Božidar Finka i Milan Moguš (kasnije i Sanda Ham) „u razdoblju se hrvatskoga proljeća ugledaju prvenstveno na tradiciju Broz-Boranićeva pravopisa“ (Badurina 2005: 148). Suprotnost toj skupini autora predstavljaju Vladimir Anić i Josip Silić „sa svojim „Pravopisom hrvatskoga jezika“ iz 2001. godine“ (Volenec, 2015, str. 78). Za razliku od autora Babić, Finka i Moguš, autori Anić i Silić nude drugačija rješenja za neka pravopisna pitanja. Treća skupina pravopisaca jesu Lada Badurina, Ivan Marković i Krešimir Mićanović sa svojim „Hrvatskim pravopisom“ u izdanju Matice hrvatske. Njihov pravopis donio je neke novine u odnosu na prethodne pravopise kao što je navođenje citiranja literature, transkripcija imena iz stranih

jezika, odnosno pokušavaju dati suvremene primjere za postojeće pravopisne probleme.

Posljednjoj, četvrtoj skupini pisaca pravopisa pripadaju „autori „Hrvatskoga pravopisa (2013) Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje.“ (Volenec, 2015, str. 79) Njihov je cilj bio pojednostaviti pravopisnu knjigu kako bi je svi korisnici hrvatskoga jezika mogli razumjeti. Kako bi to uspjeli, pravopis je objavljen na mrežnim stranicama.

Bez obzira na to što postoji toliko pravopisnih knjiga, njihova se struktura nije znatnije promijenila. Suvremene su pravopisne knjige, o čemu piše Volenec (2015), pretežito fonološke naravi dodacima morfonološke naravi koja je predstavljena s pravopisnoga aspekta kako i treba biti.

Razlike u postojećim hrvatskim pravopisnim knjigama svode se na rješavanje „poznatih“ pravopisnih problema. Ti se problemi odnose na: „(...) pisanje neću/neću, odraz jata iza tzv. pokrivenoga r, pisanje (ili nepisanje) slova t i d u dočecima -tak, -tka, -tac, -dak i -dac te sastavljeno i nesastavljeno pisanje pojedinih vrsta riječi, posebno priloga i prijedloga“ (Volenec, 2015, str. 79, 80). Navedeni se problemi rješavaju različito u različitim pravopisnim knjigama pa stoga kod korisnika pravopisnih knjiga i dolazi do nerazumijevanja pravopisne norme. „Hrvatski školski pravopis“ autora Stjepana Babića, Sande Ham i Milana Moguša koji je izdan 2005. godine nastao je po uzoru na VII. izdanje „Hrvatskoga pravopisa“ Babić – Finka – Moguš. U toj se pravopisnoj knjizi nastavlja rješavanja pravopisnih problema od prije: „(...) beziznimno pisanje neću, zadatci, pogrješka, na primjer te njima analognih izraza“ (Volenec, 2015, str. 81). Godine 1986. objavljen je „Pravopisni priručnik hrvatskoga ili srpskoga jezika“ (Anić, Silić), a najnovije izdanje toga pravopisa izašlo je 2001. godine pod naslovom „Pravopis hrvatskoga jezika“. Za razliku od drugih, „Pravopis hrvatskoga jezika“ autora Anić i Silić, u predgovoru sadrži kratku povijest pravopisa te temeljna načela prema kojima su pisane sve pravopisne knjige.

Razliku u pojedinim temama između Anić-Silićevog i Babić-Finka-Moguševog pravopisa opisuje Vuković (2002). Vuković (2002) tako navodi da je razlika između

spomenute dvije pravopisne knjige u tome što Anić-Silićev pravopis sadrži detaljan opis transkripcijskih pravila koja pomažu pri pisanju izvedenica od stranih vlastitih imena. Način na koji rješavaju problem zapisivanja izvedenica od vlastitih imena rješavaju na isti način, ali ga drugačije opisuju, ističe Vuković (2002).

Kako bi se pravopisne dvojbe razriješile, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta, osnovalo je 2005. godine Vijeće za normu hrvatskoga standardnoga jezika. Prema navodima u časopisu „Jezik“ (2013, str. 41) zadaci Vijeća za normu hrvatskoga standardnoga jezika bili su sljedeći:

- voditi sustavnu stručnu skrb o hrvatskome standardnom jeziku
- raspravljati o aktualnim nedoumicama i otvorenim pitanjima hrvatskoga standardnog jezika
- upozoravati na primjere nepoštivanja ustavne odredbe o hrvatskome kao službenome jeziku
- promicati kulturu hrvatskoga standardnog jezika u pisanoj i govornoj komunikaciji
- voditi skrb o mjestu i ulozi hrvatskoga standardnog jezika s obzirom na proces integracije Republike Hrvatske u Europsku Uniju
- donijeti rješenja s daljnjim normiranjem hrvatskoga standardnog jezika
- pratiti jezičnu problematiku i utvrditi načela u pravopisnoj normi.

Vijeće za normu hrvatskoga standardnoga jezika prema časopisu „Jezik“ (2013) bilo je sastavljeno od predstavnika svih ustanova koji se znanstveno i stručno bave hrvatskim standardnim jezikom u Republici Hrvatskoj. Stručnjaci koji su bili izabrani mogli su djelovati zajedno i na jednom mjestu ne bi li se razrješile pravopisne dvojbe. Ipak, Vijeće je bilo ukinuto 2012. godine bez obrazloženja.

Napokon, 2013. godine izdan je „Hrvatski pravopis“ Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje. Volenec (2015) smatra da je upravo tomu pravopisu prethodilo ukidanje spomenutoga Vijeća 2012. godine te javna rasprava o predloženim rješenjima u novome pravopisu na koju su članovi Instituta pozvali zainteresirane hrvatske stručnjake. Ta je pravopisna knjiga dostupna na mrežnim stranicama u digitalnom obliku, ali i kao tiskana knjiga.

Broj pravopisnih priručnika ne daje sigurnost da će se njihovi korisnici u njima snaći i da će ih rabiti na ispravan način. Dolazi i do dileme koji pravopisni priručnik odabrati za uporabu i na koji ga uopće način treba rabiti. Prema pisanju autorica Reljac Fajs i Jerković (2014), Težak tvrdi da je manje bitno koji je pravopis prihvaćen, već koliko je prihvaćen i koliko olakšava prihvaćanje pravopisnih normi. Stoga, ne bi trebalo biti važno koji se pravopisni priručnik rabi, već što u njemu piše, odnosno jesu li svi pravopisni problemi riješeni na jednak način. Kada bi razni pravopisni priručnici nudili upravo jednaka pravopisna rješenja, kod njihovih korisnika ne bi bilo nesigurnosti i teškoća pri uporabi istih. Zbog toga sljedeći citat govori o važnosti i ulozi jezikoslovaca:

„Na hrvatskim jezikoslovcima u 21. stoljeću ostaje dogovor o jedinstvenoj pravopisnoj normi, a na učiteljima razredne nastave i nastavnicima hrvatskoga jezika, kao najodgovornijim osobama za pismenost mladih, moderniziranje jezičnih vježba“ (Reljac Fajs, Jerković, 2014, str. 41).

### 3. PRAVOPIISNA NORMA U NIŽIM RAZREDIMA OSNOVNE ŠKOLE

Učenje pravopisa u nižim razredima osnovne škole treba se stalno proširivati novim primjerima, ali i povezivati s primjerima iz drugih nastavnih predmeta. Za ovaj je rad važna povezanost između predmeta Hrvatski jezik i Prirode i društva. Naime, učenici u nižim razredima osnovne škole počinju usvajati pravopisnu normu. Ovladavanje i poučavanje pravopisne norme treba biti zasićeno različitim primjerima i pravopisnim pravilima kako bi učenici nesmetano koristili hrvatski jezik i u pismu (osim u govoru). U sadržaju nastave Hrvatskoga jezika u nižim razredima pojavljuju se razni tekstovi (u sklopu književnosti) koji se lako mogu povezati s gradivom iz Prirode i društva i tako napraviti korelacija tih dvaju predmeta. Isto tako, u okviru nastave pravopisa usvajaju se teme koje se mogu povezati s raznim primjerima iz Prirode i društva. Pitanje je koliko učitelji posvećuju pažnje povezivanju gradiva Hrvatskoga jezika s gradivom iz Prirode i društva te koliko učenici usvajaju pravopisnu normu s obzirom na takve povezane primjere. Praksa pokazuje da učitelji na satu Hrvatskoga jezika zadaju neke primjere koji se ili ne pojavljuju u udžbenicima iz Prirode i društva (ili drugih predmeta) ili ih učenici ne upotrebljavaju često. Takvo povezivanje omogućilo bi bolje ovladavanje pravopisnom normom.

Poznavanje pravopisne norme vrlo je važno o čemu govori i jedna od glavnih zadaća nastave Hrvatskoga jezika prema Nastavnom planu i programu (2006, str. 25): „Stvaranje navika uporabe pravogovornih (ortoepskih) i pravopisnih (ortografskih) normi.“

Pitanje je koliko su učenici motivirani za usvajanje pravopisne norme što ponovno ovisi o metodičkom instrumentariju učitelja. Istraživanje ovladanosti pravopisnom normom koje su 2014. godine provele Emilija Reljac Fajs i Tamara Jerković dalo je, između ostaloga, podatak da su učenici na početku svoga školovanja motivirani i zainteresirani za učenje velikoga i maloga početnoga slova, dok se ponavljanjem i proširivanjem toga gradiva gubi ta zainteresiranost jer im je teže usvojiti nove pravopisne probleme.

Ostvarivanje zadaća Nastavnog plana i programa vrlo je složeno stoga u taj proces moraju biti uključeni i učenici i učitelji. „Znanje i vještine iz područja pravopisa

stječu se u nastavi jezika i izražavanja pomoću udžbenika, vježbenica, nastavnog priručnika te pravopisnoga priručnika kao posebne jezične knjige“ (Reljac Fajs, Jerković, 2014, str. 39). Ovaj citat svjedoči da se osim uporabne norme, kroz niže razrede osnovne škole, počinje usvajati i eksplicitna norma koja je propisana upravo u tim priručnicima koji se koriste za učenje jezika.

Prema Nastavnom planu i programu (2006) učenici u prva četiri razreda osnovne škole svake godine nadograđuju znanje i usvajaju nova pravila pravopisne norme. U nastavku će biti prikazan popis tema po razredima i koji su ciljevi tih tema prema propisanome programu.

1. razred: „Pisanje“ i „Pisanje – poštivanje pravopisne norme“, „Veliko početno slovo“

Unutar teme „Pisanje“ cilj je da učenici nauče „samostalno oblikovati kraću pisanu poruku“, a unutar teme „Pisanje – poštivanje pravopisne norme“ cilj je „slušanjem određivati rečenične granice i pisati ih u skladu s pravopisnom normom; uvježbati pisanje i izgovor najčešćih riječi u kojima se pojavljuju glasovi č, ć, dž, đ, ije/je prema popisu riječi“. Druga tema podrazumijeva „da se velikim početnim slovom uvijek piše početna riječ u rečenici i sva imena; primjenjivati pravilo o pisanju velikoga početnoga slova na početku rečenice, u imenima i prezimenima ljudi, te u imenu mjesta u kojem učenik živi. (Nastavni plan i program, 2006, str. 26, 27)

2. razred: „Veliko početno slovo“, „Pisanje čestitke i razglednice“, „Stvaralačko pisanje“, „Pisanje – poštivanje pravopisne norme“

Cilj je prve teme „naučiti pisati veliko početno slovo u imenima s kojima učenik dolazi u doticaj (jednočlanima i višečlanima), imenima ulica i trgova te naseljenih mjesta“. Druga tema zahtijeva „oblikovanje pisane poruke koja se uobičajeno upućuje primatelju kao razglednica i čestitka; poštivati pravopisnu normu“. Treća tema podrazumijeva „samostalno pisane kraće vezanih tekstove - sastavka prema zadanome poticaju“, dok četvrta tema nadopunjuje gradivo iz prethodnoga razreda i podrazumijeva „osvješćivanje i primjenjivanje prethodnih znanja i vještina; pisanje višečlanih vlastitih imena, niječnicu u skladu s pravopisnom normom; uvježbati pisanje i izgovor najčešćih riječi u kojima se pojavljuju glasovi č, ć, dž, đ, ije/je prema popisu riječi.“ (Nastavni plan i program, 2006, str. 28, 29)

3. razred: „Veliko početno slovo“, „Stvaralačko pisanje – oblikovanje kraćega sastavka“, „Pisanje – poštivanje pravopisne norme“

Prva tema podrazumijeva poznavanje već do tada naučenih pravopisnih pravila te usvajanje „pravila o pisanju višečlanih vlastitih imenica u pisanju imena voda i gora u zavičaju, nebeskih tijela, naseljenih mjesta koja učenik poznaje, nazivima ustanova i poduzeća, škola, kazališta.“ Unutar druge teme učenici trebaju usvojiti „oblikovanje i pisanje sastavka uz poticaj i bez njega“, a unutar treće „osvješćivati i primjenjivati prethodna znanja i vještine; pisati veliko slovo višečlanih vlastitih imena voda i gora, naseljenih mjesta u zavičaju poznatih učeniku u skladu s pravopisnom normom; uvježbati pisanje i izgovor najčešćih riječi u kojima se pojavljuju glasovi č, ć, dž, đ, ije/je/e/i“ (Nastavni plan i program, 2006, str. 30, 31)

4. razred: „Veliko početno slovo“, „Izgovor i pisanje č, ć, dž, đ, lj, nj, ije/je/e/i“, „Pisanje posvojnih pridjeva izvedenih od vlastitih imena“

Prva tema obuhvaća „primjenjivanje pravila o pisanju velikoga početnoga slova u višečlanim nazivima“. Druga se tema odnosi na „pravilan izgovor i pisanje“ gore navedenih glasova (slova) u „češće rabljenim riječima“. Treća tema obuhvaćanje poznavanje „pravila o pisanju velikoga i maloga početnoga slova u pridjevima izvedenim od vlastitih imena“. (Nastavni plan i program, 2006, str. 32)

Na temelju navedenih podataka vidljivo je da su pravopisne teme zastupljene u nastavi Hrvatskoga jezika od prvog do četvrtog razreda osnovne škole. Pitanje je koliko ih učenici rabe u pisanju istovrsnih primjera u svakodnevnoj uporabi. Kako bi se to otkrilo provelo se istraživanje čiji je glavni cilj utvrditi poštuju li učenici pravopisna pravila koja su obradili tijekom nastave Hrvatskoga jezika i na primjerima iz svakodnevnog života.

## **4. ISTRAŽIVANJE**

### **4.1. Cilj i problem istraživanja**

Cilj ovoga istraživanja jest utvrditi ovladanost pravopisnim pravilima u 4. razredu osnovne škole te njihovu primjenu na primjerima koji se pojavljuju u nastavi Prirode i društva.

Preciznije, istraživanjem se pokušalo utvrditi:

1. koliko su učenici upoznati s pisanjem jednočlanih i višečlanih imena koje uče u sklopu nastave Prirode i društva, a kao primjeri se ne obrađuju na nastavi Hrvatskoga jezika te
2. postoji li razlika u uporabi pravopisnih pravila u poznatim primjerima u odnosu na nove primjere.

### **4.2. Opis instrumenta istraživanja**

Metodički instrumentarij (nastavni listić) strukturiran je tako da ne sugerira točne odgovore u bilo kojem zadatku. Učenici su na temelju svoga znanja rješavali zadatke koji su se od njih tražili.

Najprije su bili analizirani udžbenici iz Prirode i društva za četvrti razred osnovne škole autorica Ćorić, Bakarić Palička (2015). Iz tekstova su izdvojena jednočlana i višečlana imena za koje se smatra da bi ih učenici mogli poznavati jer na njih svakodnevno nailaze u udžbenicima. Na temelju tih jednočlanih i višečlanih imena iz udžbenika sastavljen je jedan dio nastavnog listića koji je imao četiri zadatka. Drugi je dio nastavnog listića odnosio na primjere iz nastave Hrvatskoga jezika. Primjeri iz oba predmeta prikazani su tablicom u prilogu.

U svim se zadacima provjeravala usvojenost pravila za pisanje velikog i malog slova u jednočlanim i višečlanim imenima. Na sve primjere (imena) primjenjuju se pravopisna pravila kojima su učenici poučavani od prvog do četvrtog razreda osnovne škole. Učenici su u svakom zadatku trebali jednočlana i višečlana imena koja su bila napisana formalnim pismom, napisati rukopisnim pismom poštujući



pravopisnu normu. Od toga su u prvom i drugom zadatku jednočlana i višečlana imena bila u kontekstu, a u trećem i četvrtom izvan konteksta. Treći se zadatak razlikovao od ostalih po tome što su učenici uz pisanje jednočlanih i višečlanih imena trebali napisati pravopisno pravilo koje označava zašto su nešto tako napisali. U prvom je zadatku bilo ukupno za napisati 30 jednočlanih i višečlanih imena, u drugom zadatku 13, u trećem 8, a u četvrtom 10.

### **4.3. Hipoteze**

Hipoteze istraživanja su sljedeće:

H1: Učenici znaju pravilno napisati jednočlana i višečlana imena koji se kao primjeri uče u nastavi Hrvatskoga jezika.

H2: Učenici znaju pravilno napisati jednočlana i višečlana imena koja su česta u uporabi, a pojavljuju se u udžbenicima iz Prirode i društva.

H3: Učenici ne znaju pravilno napisati jednočlana i višečlana imena koja nisu česta u uporabi, a pojavljuju se u udžbenicima iz Prirode i društva.

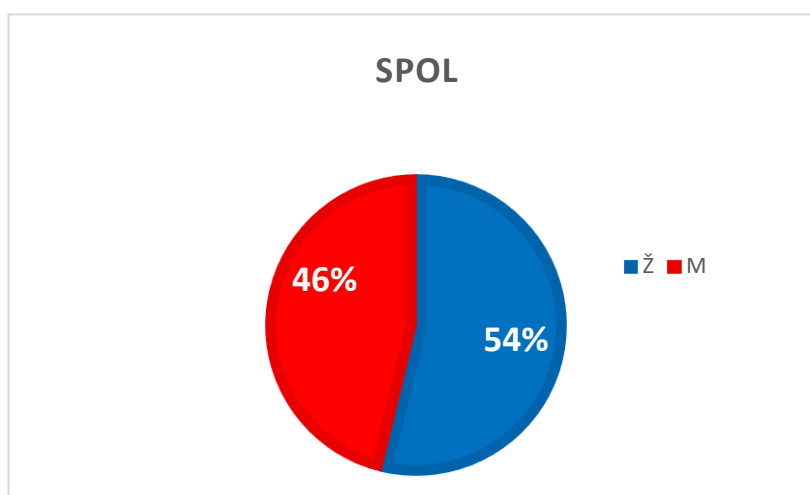
H4: Učenici znaju točno napisati višečlano ime, ali ne znaju odgovarajuće pravopisno pravilo koje se odnosi na to ime.

H5: Učenici znaju pravilo o pisanju višečlanih imena, ali ga ne znaju primijeniti na pisanje nepoznatih primjera.

### **4.4. Ispitanici**

Istraživanje je provedeno na uzorku od 80 učenika. Od toga je bilo 43 djevojčice i 37 dječaka 4. razreda osnovne škole što je prikazano na Slici 1.

Slika 1. Podjela ispitanika prema spolu



U istraživanju su sudjelovali učenici četiriju četvrtih razreda iz Osnovne škole Eugena Kumičića Velika Gorica. Uzorak su bili učenici četvrtih razreda jer se željelo provjeriti poznavanje pravopisne norme koju su učenici usvajali od prvoga razreda. Stoga je četvrti razred kao najobuhvatniji bio relevantan za provođenje istraživanja. Istraživanje se provodilo u pisanome obliku, a zadatak učenika bio je riješiti nastavni listić poštujući pravopisnu normu. Učenici su nastavni listić rješavali jedan školski sat. Pravopisni i sintaktički elementi koji su bili vezani za određene riječi koje su se ispitivale nisu bili korigirani. Istraživanje je provedeno u travnju 2018. godine.

#### 4.5. Varijable

Kako bi se potvrdile hipoteze, podaci dobiveni istraživanjem obrađivat će se s obzirom na sljedeće varijable:

- zastupljenost primjera u udžbenicima iz Prirode i društva
- poznatost primjera

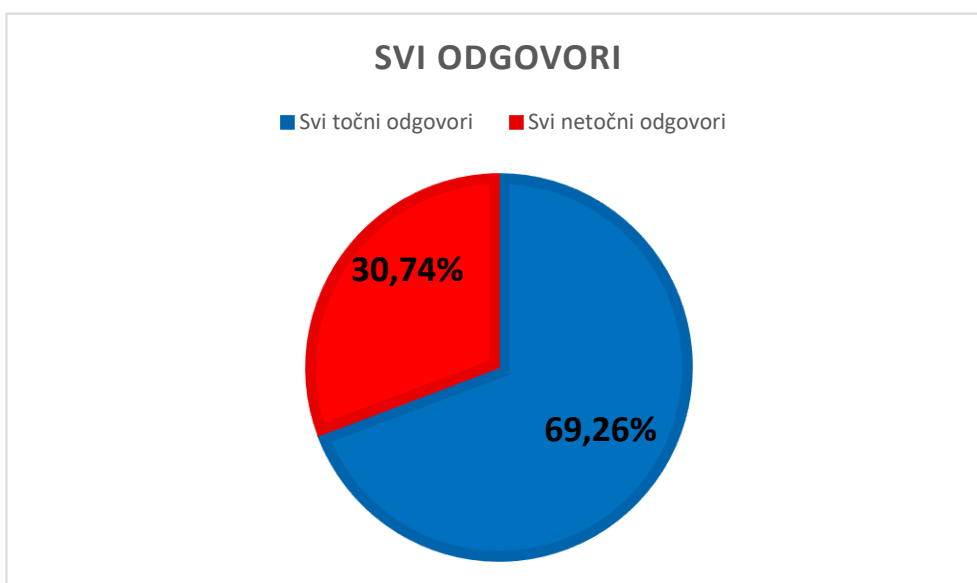
## 5. REZULTATI ISTRAŽIVANJA I RASPRAVA

Dobiveni rezultati bili su kvantitativno obrađeni pomoću Excel programa. U nastavku slijede rezultati provedenog istraživanja.

### 5.1. Ukupan broj točnih odgovora

Na Slici 2. prikazan je omjer svih točnih i netočnih odgovora učenika.

Slika 2. Omjer točnih i netočnih odgovora svih učenika



Unutar nastavnog listića bilo je ukupno četiri zadatka i 61 riječ. Učenici su dali ukupno 4 870 odgovora od kojih su 3 373 (69,26%) bila točna i 1 497 (30,74%) netočna. Gledajući rezultate ukupnosti odgovora učenici su nastavni listić riješili uspješno. Ipak, očekivan je viši stupanj točnih odgovora.

Rezultati istraživanja koji slijede u nastavku pokazat će koliko su učenici stvarno bili uspješni. Podaci su se najprije obrađivali s obzirom na vrstu jednočlanog i višečlanog imena, a njihovi rezultati slijede u nastavku.

## 5.2. Rezultati s obzirom na vrstu imena

Kod analize podataka za sve je vrste imena bilo moguće najviše 80 točnih odgovora. U Tablici 1. prikazan je prosječan broj točnih odgovora učenika za pojedinu vrstu imena.

Tablica 1. Prosječan broj točnih odgovora prema vrstama imena

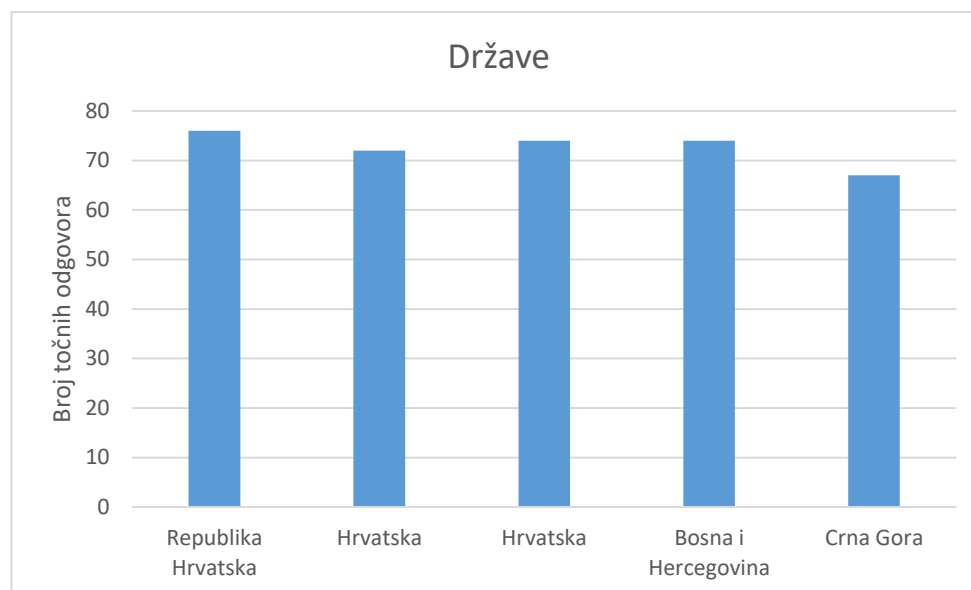
VRSTA JEDNOČLANOG ILI VIŠEČLANOG IMENA	PROSJEČAN BROJ TOČNIH ODGOVORA
Države	72,6
Gradovi	73,6
Otoci	76,7
Vladari	58,7
Imena	79
Vode	74,3
Planine	59
Nogometni klub	67
Ulica	77
Događaji	56
Županije	30,2
Zaštićena prirodna područja	39,3
Građevine	36
Crkvena središta	37
Muzeji	29,7
Zvijezde	40
Regija	25

Učenici su za države kao vrstu jednočlanog ili višečlanog imena u prosjeku imali 72,6 (90,75%) točnih odgovora, za gradove 73,6 (92,00%), za otoke 76,7 (95,88%), za vladare 58,7 (73,38%), za imena 79 (98,75%), za vode 74,3 (92,88%), za planine 59 (73,75%), za nogometni klub 67 (83,75%), za ulicu 77 (96,25%), za događaje 56 (70,00%), za županije 30,2 (37,75%), za zaštićena prirodna područja 39,3 (49,13%), za građevine 36 (45,00%), za crkvena središta 37 (46,25%), za muzeje 29,7

(37,13%), za zvijezde 40 (50,00%) i za regiju kao vrstu višestranog imena učenici su u prosjeku imali 25 (31,25%) točnih odgovora. Učenici su s obzirom na prosječan broj točnih odgovora najuspješniji bili u pisanju imena (98,75%) kao vrste jednočlanih imena, a najmanje uspješni u pisanju regije (31,25%) kao višestranog imena.

Na Slici 3. prikazani su točni odgovori država kao vrste imena.

Slika 3. Države kao vrsta jednočlanog i višestranog imena



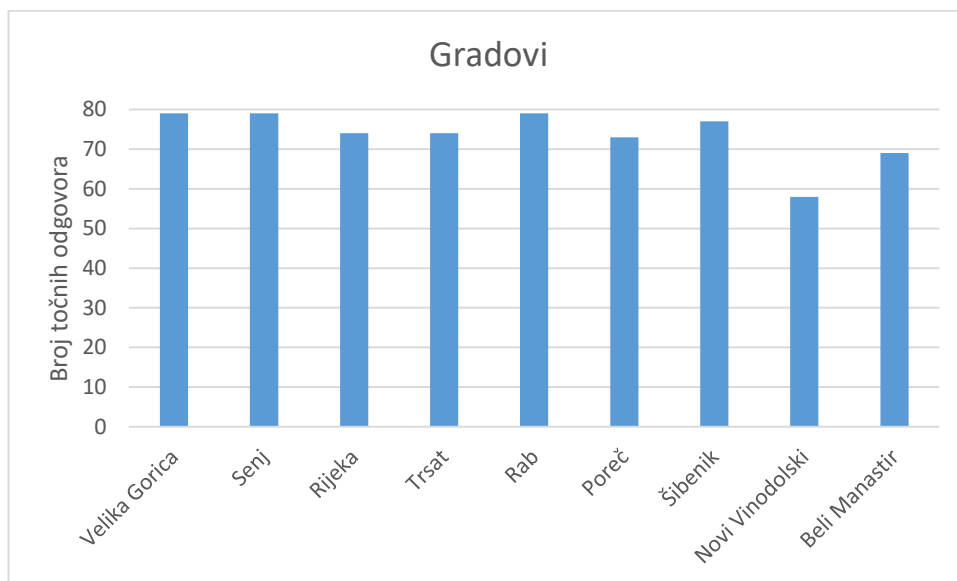
Prema Institutu za hrvatski jezik i jezikoslovlje (2013) u imenima država svi se članovi pišu velikim slovom osim veznika.

U imenima država učenici su uglavnom pisali točne odgovore. Ukupno je bilo 5 imena država od kojih se ime Hrvatska ponavlja dva puta. Višestranog imena Republika Hrvatska točno je napisalo 76 učenika (95%), Bosna i Hercegovina 74 (92,50%), Crna Gora 67 (83,75%). Kod netočnih odgovora učenici su najčešće nepravilno pisali riječi upotrebljavajući veliko slovo za oba člana naziva (npr. Republici Hrvat), dok su 2 učenika (2,50%) napisala Republika hrvatska (drugi član malim slovom). Jednočlano ime Hrvatska koje se u nastavnom listiću ponovilo 2 puta, prvi puta je točno napisalo 72 (90,00%) učenika, a drugi puta 74 (92,50%). Učenici su najtočnije napisali ime vlastite države Republika Hrvatska (95%), a najmanje točno ime Crna Gora (83,75%) što je i dalje vrlo visoka točnost. Kod netočnih odgovora učenici su ime Hrvatska napisali malim slovom u oba slučaja pisanja (15,00%) ili su drugi član u imenu Crna Gora pisali malim slovom (13,75%) ili su nepravilno pisali riječi upotrebljavajući veliko slovo (npr. Hratskoj (2,5%).

Uspoređujući rezultate istraživanja autora Josipa Miletića i Marije Novaković (2009) vidi se razlika u pisanju imena vlastite države s obzirom na dob. To se istraživanje provodilo na učenicima od petog do osmog razreda i svi su učenici točno napisali ime vlastite države (Republika Hrvatska).

Na Slici 4. prikazani su točni odgovori gradova kao vrste imena.

Slika 4. Gradovi kao vrsta jednočlanog i višečlanog imena



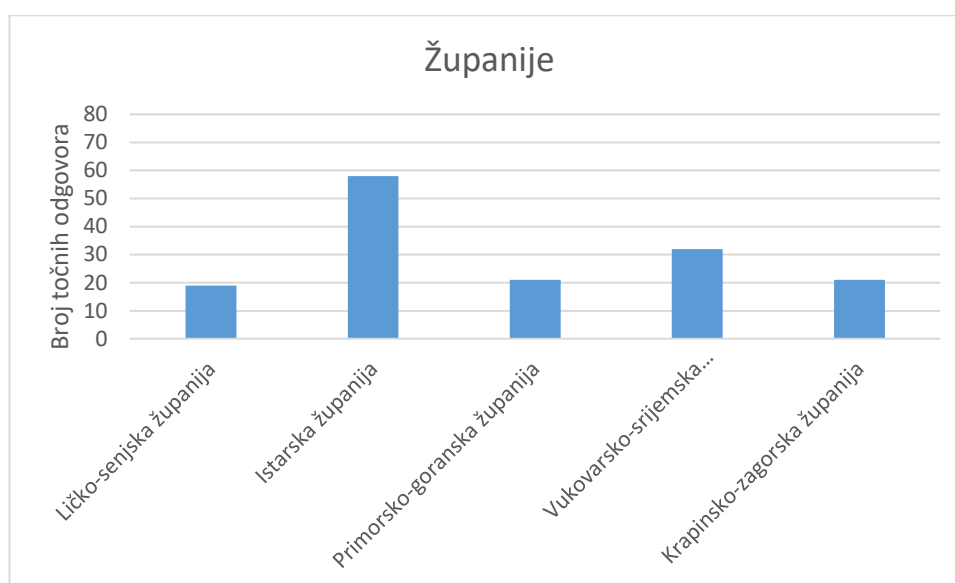
Prema Institutu za hrvatski jezik i jezikoslovlje (2013) svi članovi u imenima gradova osim veznika i prijedloga pišu se velikim slovom.

Imena gradova učenici su uglavnom pisali točno. Bilo je ukupno 9 imena gradova. 79 (98,75%) učenika točno je napisalo imena gradova Velike Gorice, Senja i Raba, 74 (92,50%) učenika točno je napisalo imena gradova Rijeke i Trsata, 73 (91,25%) učenika točno je napisalo ime grada Poreča, 77 (96,25%) učenika točno je napisalo ime grada Šibenika, 58 (72,50%) učenika ime grada Novog Vinodolskog i 69 (86,25%) učenika ime grada Belog Manastira. Učenici su najtočnije napisali imena gradova Velike Gorice, Senja i Raba (98,75%), dok su najmanje točno napisali ime grada Novog Vinodolskog (86,25%). Kod netočnih odgovora uglavnom su učenici drugu riječ u višečlanom imenu napisali malim početnim slovom (npr. novi Vinodolski (13,75%), Beli manastir (7,50%)). Ukupno gledano učenici uglavnom znaju pravilno napisati imena gradova.

Učenici viših razreda osnovne škole su prema istraživanju Miletić i Novaković (2009) također većinom znali točno napisati imena gradova. Istraživanje je pokazalo da učenici ne griješe u pisanju jednočlanih imena gradova, već u pisanju višečlanih. Kao primjer je navedeno ime Donji Miholjac koji je netočno napisalo 33% učenika petoga razreda, 31% učenika šestoga razreda i 21% učenika sedmoga razreda, dok kod učenika osmoga razreda nije bilo pogrešaka u pisanju imena gradova. Primjer višečlanog imena grada u ovome istraživanju bio je usvojen bolje.

Na Slici 5. prikazani su točni odgovori za županiju kao vrstu imena.

Slika 5. Županije kao vrsta jednočlanog i višečlanog imena



Prema Institutu za hrvatski jezik i jezikoslovlje (2013) kod imena županija prva riječ piše se velikim slovom, a ostale malim, osim ako nisu vlastito ime.

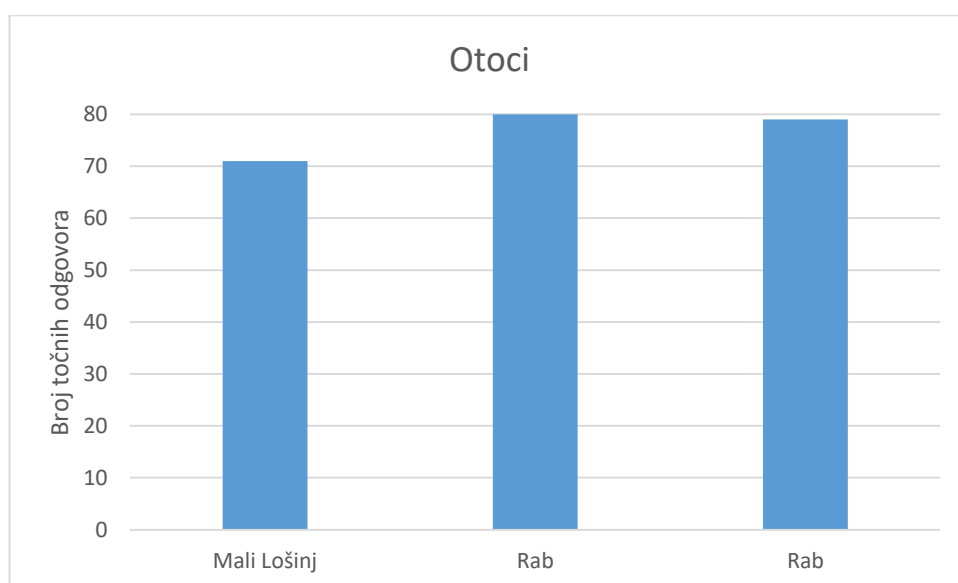
U imenima županija učenici su davali uglavnom netočne odgovore. Ukupno je bilo 5 imena županija. Višečlano ime Ličko-senjska županija točno je napisalo 19 (23,75%) učenika, Istarska županija 58 (72,50%), Vukovarsko-srijemska županija 32 (40,00%), Primorsko-goranska županija 21 (26,25%) učenik, i Krapinsko-zagorska županija 21 (26,25%). Učenici su najtočnije napisali ime Istarske županije (72,50%), a najmanje točno ime Ličko-senjske županije (23,75%). Kod netočnih odgovora učenici su najčešće oba člana naziva pisali velikim slovom (npr. Ličko-Senjska županija (38,75%)). Pretpostavlja se da su ime Istarska županija učenici napisali točnije od ostalih županija jer se radi o samo jednom članu imena županije (Istarska) pa su to napisali velikim slovom.

Uspoređujući sa spomenutim istraživanjem Miletić i Novaković (2009), ne vidi se razlika s obzirom na dob. U njihovom su istraživanju učenici petog razreda dali su 76% netočnih odgovora, učenici šestog razreda 36%, učenici sedmog 25% i učenici osmog razreda 36% netočnih odgovora. Dakle, učenici ni u višim razredima osnovne škole ne znaju pravilno napisati imena županija.

Valjalo bi istražiti uzor visokog stupnja netočnih odgovora, odnosno utvrditi je li riječ o nepoznavanju pojma ili složenosti pravopisnog pravila.

Na Slici 6. prikazani su točni odgovori otoka kao vrste imena.

Slika 6. Otoci kao vrsta jednočlanog i višečlanog imena

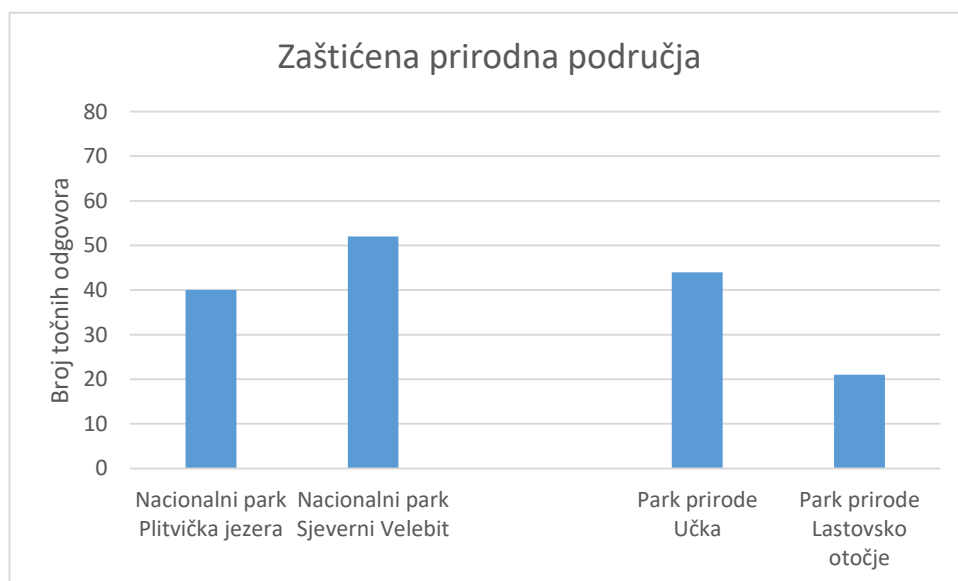


Prema Institutu za hrvatski jezik i jezikoslovlje (2013) imena otoka pišu se velikim početnim slovom. Ostali se članovi pišu malim slovom osim ako nisu vlastita imena. Od ukupno tri imena otoka od kojih se ime otoka Raba ponavlja dva puta, 71 (88,75%) učenik točno je napisao višečlano ime otoka Malog Lošinja, 80 (100,00%) učenika je prvi puta točno napisalo ime otoka Raba, a drugi puta 79 (98,75%) učenika. Pretpostavlja se da su učenici imali grešaka kod imena otoka Malog Lošinja jer je to višečlano ime. Kod netočnih odgovora učenici su najčešće nepravilno pisali riječ što se odnosi na izostavljanje dijakritičkoga znaka (Mali Losinj (2,50%)).



Na Slici 7. prikazani su točni odgovori zaštićenih prirodnih područja kao vrste imena.

Slika 7. Zaštićena prirodna područja kao vrsta jednočlanog i višečlanog imena



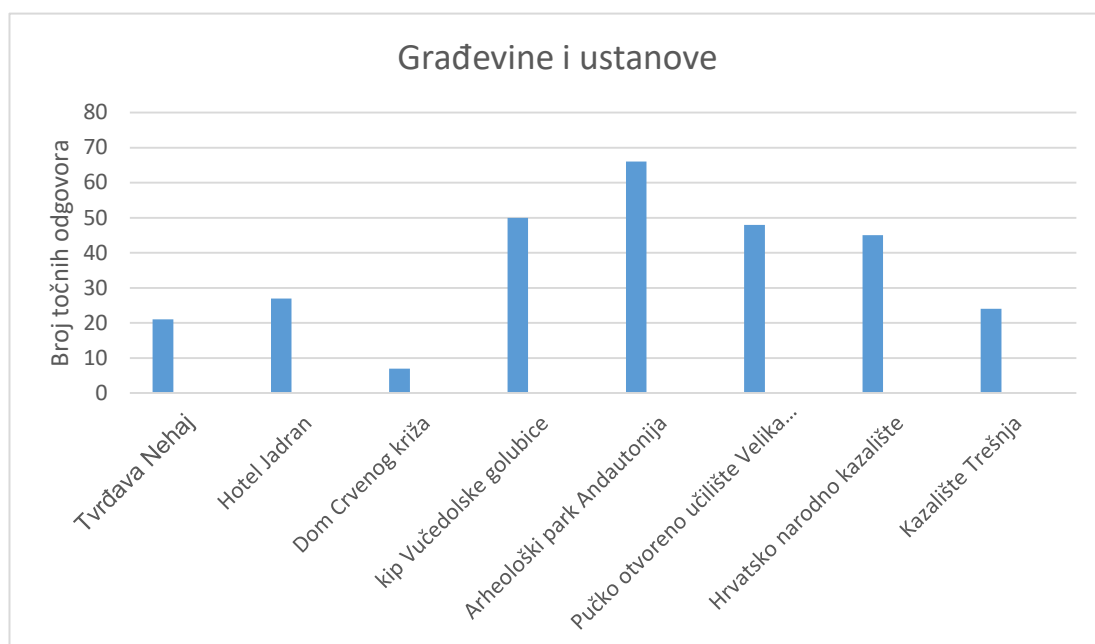
Prema Institutu za hrvatski jezik i jezikoslovlje (2013) imena zaštićenih prirodnih područja pišu se velikim početnim slovom. Ostali se članovi pišu malim slovom osim ako nisu vlastita imena.

Imena zaštićenih prirodnih područja učenici uglavnom nisu znali pravilno napisati. Ime Nacionalni park Plitvička jezera točno je napisalo 40 (50,00%) učenika, Nacionalni park Sjeverni Velebit 52 (65,00%) učenika, Park prirode Učka 44 (55,00%) učenika te ime Park prirode Lastovsko otočje 21 (26,25%) učenik. Učenici su najtočnije napisali ime Nacionalni park Sjeverni Velebit (65,00%), a najmanje točno ime Park prirode Lastovsko otočje (26,25%). Pogrešno napisani odgovori odnosili su se na pisanje višečlanih imena velikim slovom (npr. Nacionalni park Plitvička Jezera (21,25%), Park Prirode Lastovsko Otočje (8,75%)) ili malim slovom (park prirode Učka (28,75%)).

U istraživanju Miletić i Novaković (2009) višečlano ime Nacionalni park Risnjak pogrešno je napisalo 11% učenika što je razlika s obzirom na dob učenika.

Na Slici 8. prikazani su točni odgovori građevina kao vrste imena.

Slika 8. Građevine i ustanove kao vrsta jednočlanog i višečlanog imena



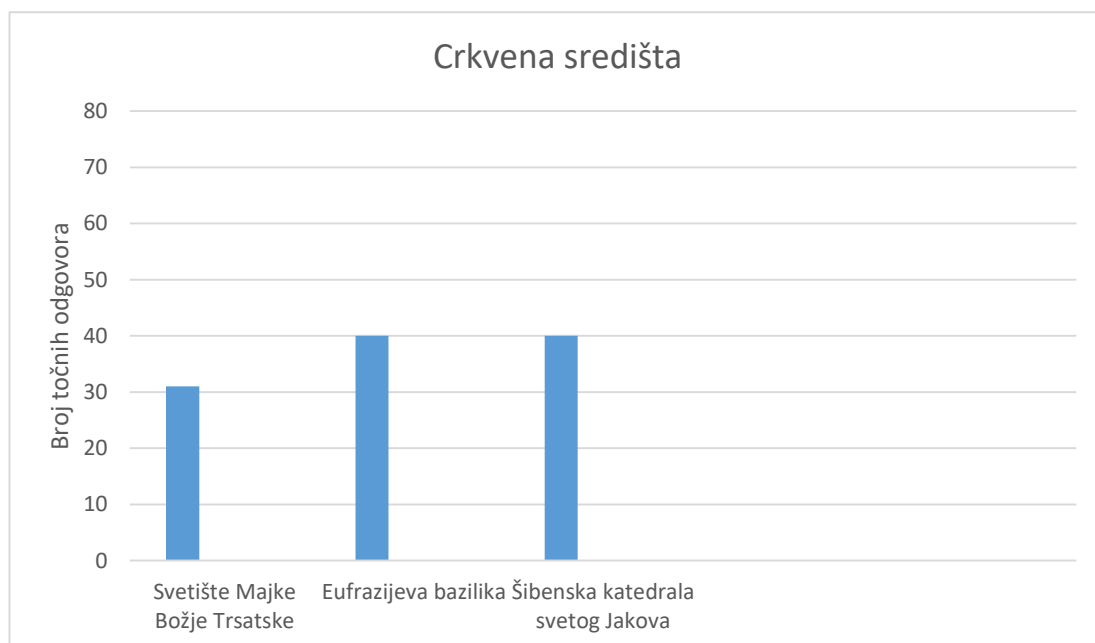
Prema Institutu za hrvatski jezik i jezikoslovlje (2013) imena građevina i ustanova pišu se velikim početnim slovom. Ostali članovi imena pišu se malim slovom osim ako nisu vlastita imena.

Učenici su imena građevina pisali uglavnom nepravilno. Ime Tvrđava Nehaj točno je napisao 21 (26,25%) učenik, Hotel Jadran 27 (33,75%), Dom Crvenog križa 7 (8,75%), kip Vučedolske golubice 50 (62,50%), Arheološki park Andautonija 66 (82,50%), Pučko otvoreno učilište Velika Gorica 48 (60,00%), Hrvatsko narodno kazalište 45 (56,25%) i ime Kazalište Trešnja točno je napisalo 24 (30,00%) učenika. Učenici su najtočnije napisali ime Arheološki park Andautonija (82,50%), a najmanje točno ime Dom Crvenog križa (8,75%). Pogreške učenika kod ove vrste imena odnosile su se na pisanje malog slova u imenu (npr. tvrđavu Nehaj (56,25%), hotelu Jadran (48,75%)). Pretpostavlja se da su se pogreške kod imena Tvrđave Nehaj i Hotela Jadran pojavile jer su tvrđava i hotel opće imenice koje ne pripadaju uvijek službenom nazivu građevina, a u ovom slučaju pripadaju. Budući da učenici pohađaju školu u Velikoj Gorici vidi se razlika u pisanju višečlanih imena s kojima se učenici svakodnevno susreću (npr. Pučko otvoreno učilište Velika Gorica, Arheološki park Andautonija).

Istraživanje Miletić i Novaković (2009) pokazalo je da je od 54 učenika ime dvorca Trakošćan (što pripada imenima građevina) napisalo netočno 2 (3,70%) učenika što također pokazuje da se s porastom dobi povećava pravopisna točnost.

Na Slici 9. prikazani su točni odgovori crkvenih središta kao vrste imena.

Slika 9. Crkvena središta kao vrsta jednočlanog i višečlanog imena

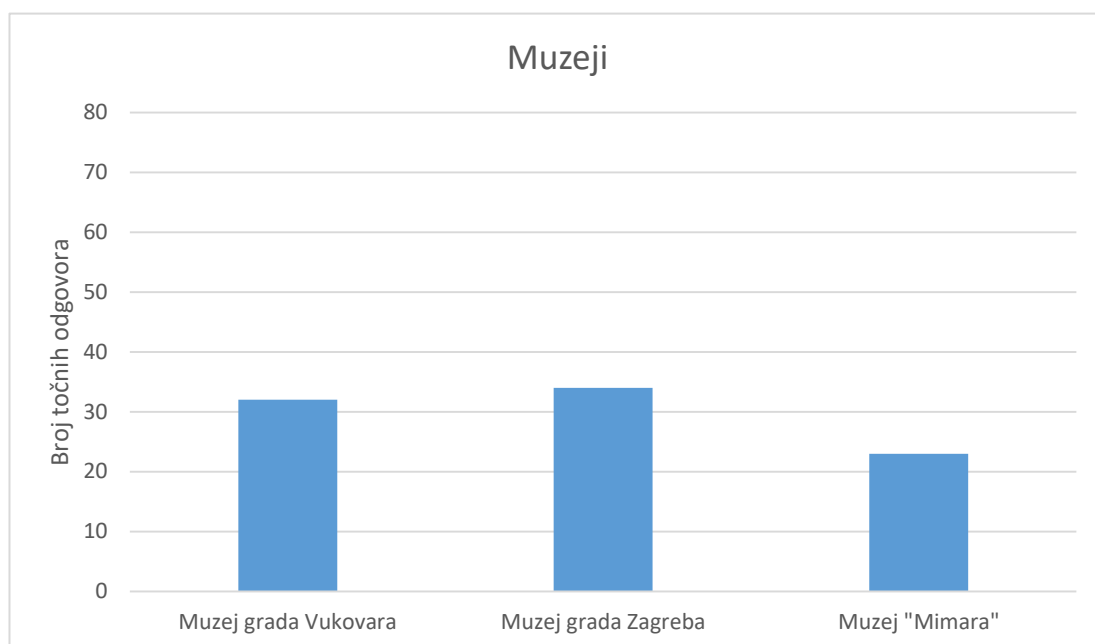


Prema Institutu za hrvatski jezik i jezikoslovlje (2013) imena crkava pišu se velikim početnim slovom. Ostali se članovi pišu malim slovom osim ako nisu vlastita imena. Postoje razlike u pravopisima autora Babić, Finka i Moguš i Badurina, Marković i Mićanović u pravilima za pisanje imena crkava pa bi valjalo istražiti kako pišu učitelji i kako poučavaju učenike.

Imena crkvenih središta učenici uglavnom nisu znali pravilno napisati. Ime Svetište Majke Božje Trsatske točno je napisao 31 (38,75%) učenik, Eufrazijeva bazilika 40 (50,00%) i Šibenska katedrala svetog Jakova točno je napisalo 40 (50,00%) učenika. Pogreške se odnose na pisanje višečlanog imena velikim slovom (npr. Eufrazijeva Bazilika (45,00%), Šibenska katedrala Svetog Jakova (23,75%)) ili malim početnim slovom (npr. svetište Majke Božje Trsatske (7,50%)).

Na Slici 10. prikazani su točni odgovori muzeja kao vrste imena.

Slika 10. Muzeji kao vrsta jednočlanog i višečlanog imena



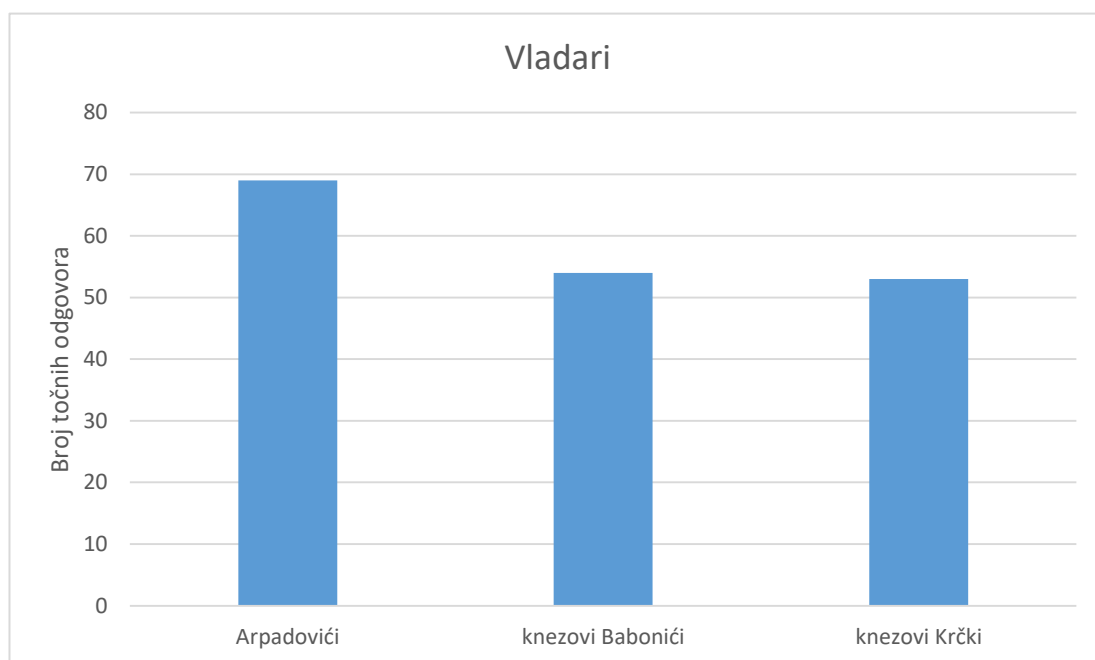
Prema Institutu za hrvatski jezik i jezikoslovlje (2013) imena muzeja pišu se velikim početnim slovom. Ostali se članovi pišu malim slovom osim ako nisu vlastita imena. Imena muzeja učenici nisu znali pravilno napisati. Ime Muzej grada Vukovara točno je napisalo 32 (40,00%) učenika, Muzej grada Zagreba 34 (42,50%) i Muzej „Mimara“ točno je napisalo 23 (28,75%) učenika. Pogreške se odnose na nepravilno pisanje što se najviše odnosi na ime Muzej „Mimara“ u kojem su učenici izostavljali navodne znakove (npr. Muzej Mimara (30,00%)).

Prema istraživanju Miletić i Novaković (2009) učenici nepravilno pišu imena muzeja. Pogreške se najčešće odnose na pisanje imena muzeja malim slovom (npr. muzej Seljačkih buna (63%)).

S obzirom na isto pravopisno pravilo, vrste imena građevine i ustanove, crkvena središta i muzeji mogu se promatrati zasebno. Učenici su najbolje pisali imena za crkvena središta (46,25%), a najlošije imena za muzeje (37,13%). Iako se sve tri vrste imena pišu prema istim pravopisnim pravilima, između najbolje i najlošije napisane vrste razlika je znatna (9,12%) što je iznenađujuće.

Na Slici 11. prikazani su točni odgovori vladara kao vrste imena.

Slika 11. Vladari kao vrsta jednočlanog i višečlanog imena

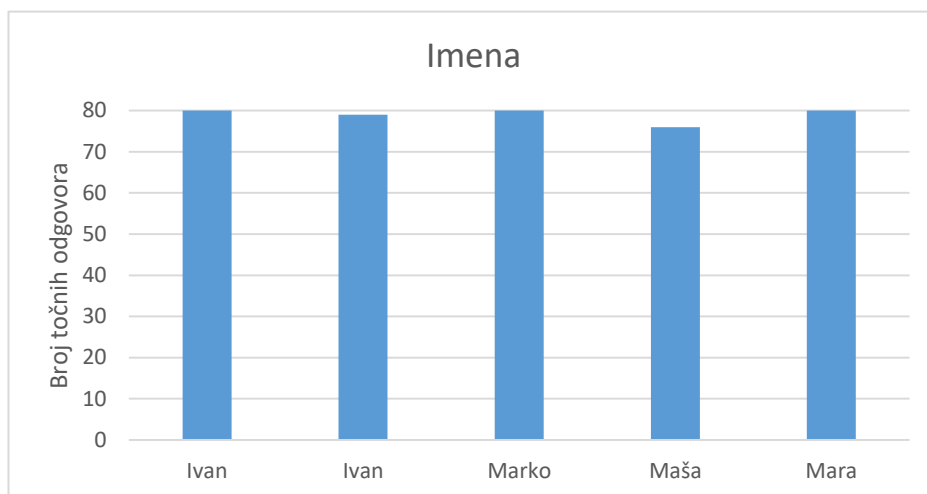


Prema Institutu za hrvatski jezik i jezikoslovlje (2013) imena vladara pišu se velikim slovom.

Imena vladara učenici su uglavnom znali pravilno napisati. Ime Arpadovići točno je napisalo 69 (86,25%) učenika, knezovi Babonići 54 (67,50%), a knezovi Krčki točno je napisalo 53 (66,25%) učenika. Pogreške u pisanju odnose se na pisanje imena velikim slovom (npr. Knezovi Babonići (27,50%) ili na nepravilno pisanje imena (npr. Arpadović umjesto Arpadovići (12,50%)).

Na Slici 12. prikazani su točni odgovori imena kao vrste imena.

Slika 12. Imena kao vrsta jednočlanog i višečlanog imena



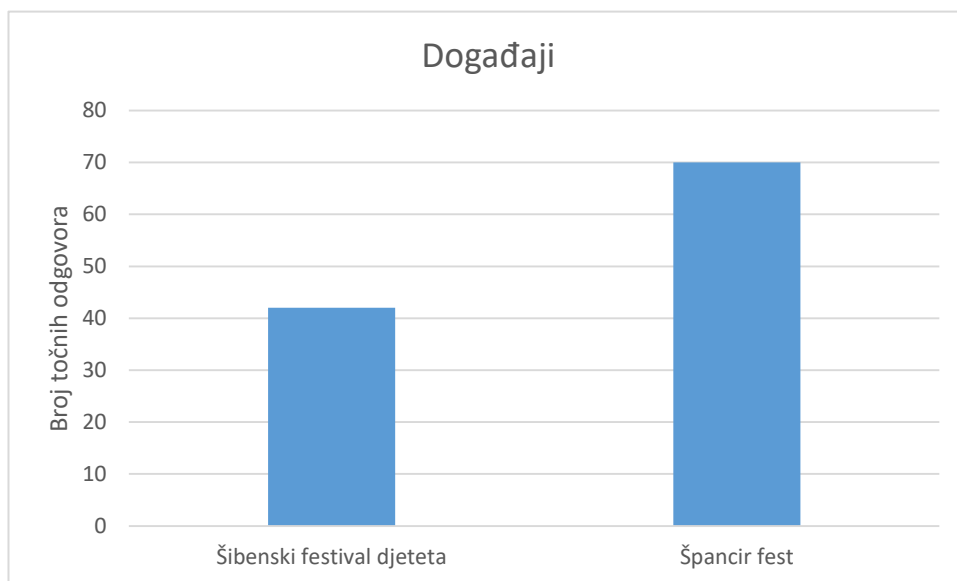
Prema Institutu za hrvatski jezik i jezikoslovlje (2013) sva jednočlana i višečlana imena pišu se velikim slovom osim ako ime sadrži opću imenicu koja označava titulu, zanimanje položaj i sl.

Imena učenici znaju napisati pravilno. Ime Ivan u nastavnom se listiću ponovilo dva puta, od toga je prvi puta ime točno napisalo 80 (100,00%) učenika, a drugi puta 79 (98,75%). Ime Marko točno je napisalo 80 (100,00%) učenika, Maša 76 (95,00%) učenika, a Mara je točno napisalo 80 (100,00%) učenika. Pogreške u pisanju odnose na nepravilno pisanje imena što se kod imena Maša odnosi na izostavljanje dijakritičkog znaka (npr. Masa (3,75%)).

Prema istraživanju Miletić i Novaković (2009) vlastita imena učenici su znali napisati pravilno što je i za očekivati jer se pisanje vlastitih imena počinje učiti od prvoga razreda osnovne škole.

Na Slici 13. prikazani su točni odgovori događaja kao vrste imena.

Slika 13. Događaji kao vrsta jednočlanog i višečlanog imena

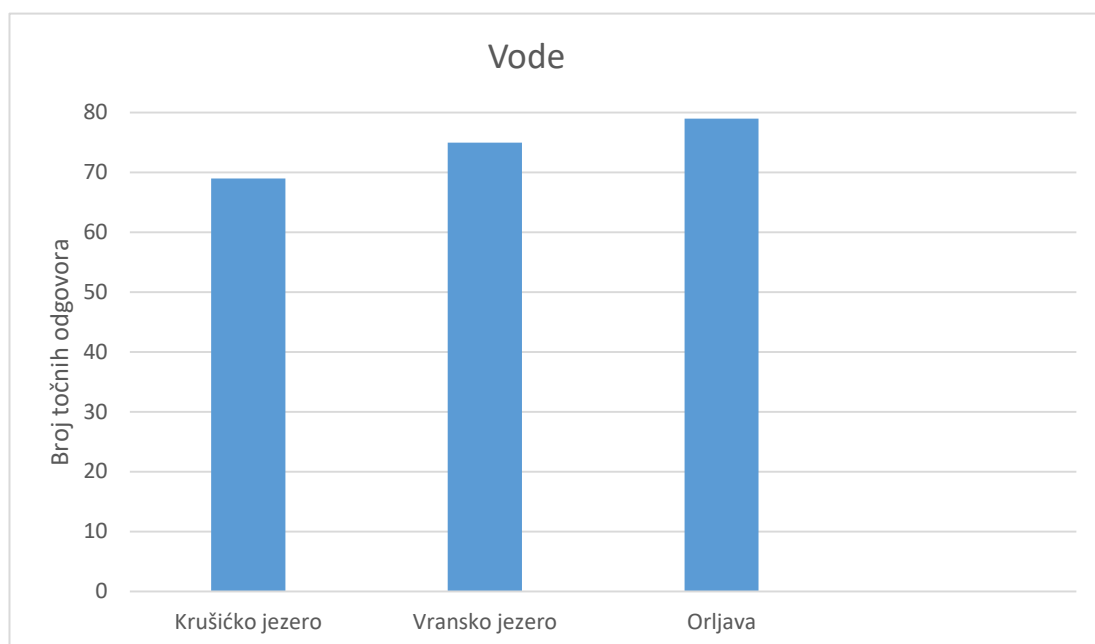


Prema Institutu za hrvatski jezik i jezikoslovlje (2013) imena događaja pišu se velikim početnim slovom. Ostali članovi imena pišu se malim slovom, osim ako nisu vlastito ime.

Višečlano ime Šibenski festival djeteta točno je napisalo 42 (52,50%) učenika, dok je ime Špancir fest točno napisalo 70 (87,50%) učenika. Pogreške u pisanju odnose se na pisanje imena malim slovom (npr. šibenski festival djeteta) ili velikim slovom (npr. Šibenski festival Djeteta (12,50%), Špancir Fest (10,00%)).

Na Slici 14. prikazani su točni odgovori voda kao vrste imena.

Slika 14. Vode kao vrsta jednočlanog i višečlanog imena



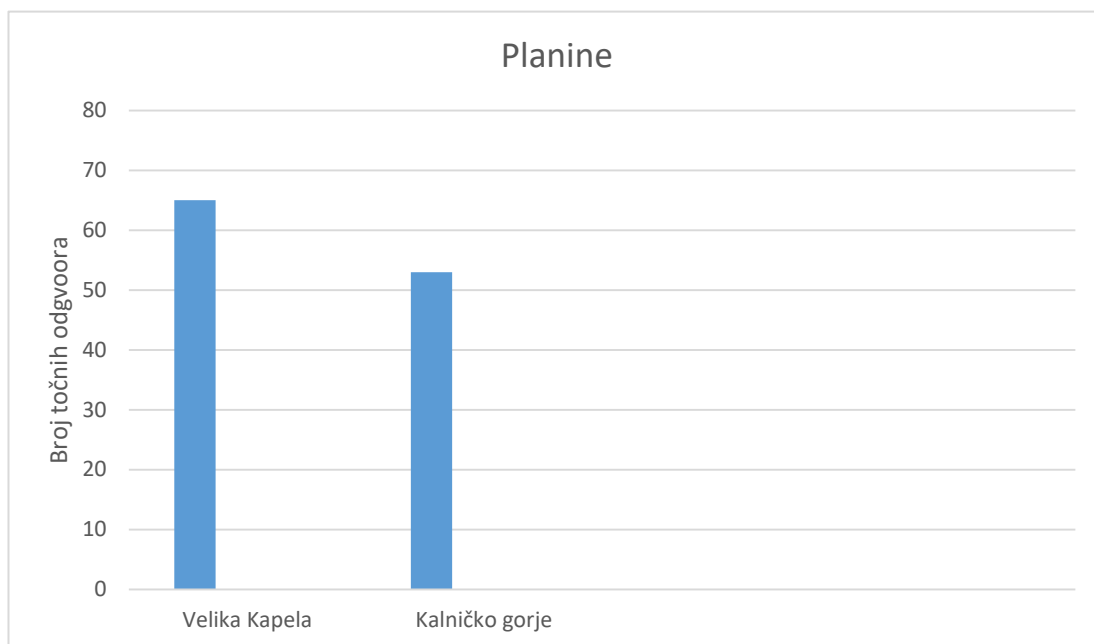
Prema Institutu za hrvatski jezik i jezikoslovlje (2013) imena voda pišu se velikim početnim slovom. Ostali se članovi pišu malim slovom osim ako nisu vlastita imena. Učenici su imena voda uglavnom znali pravilno napisati. Ime Krušičko jezero točno je napisalo 69 (86,25%) učenika, Vransko jezero 75 (93,75%) učenika, a Orpljava je točno napisalo 79 (98,75%) učenika. Pogreške u pisanju odnose se na pisanje imena velikim slovom (npr. Vransko Jezero (2,50%)) ili nepravilno pisanje imena (npr. Krušičko jezero (3,75%)), dok je jedan učenik kod imena rijeke Orpljave ostavio praznu crtu.

Prema istraživanju Miletić i Novaković (2009) učenici su znali točno napisati nazive hidronima uz mala odstupanja u pravilnom pisanju (npr. umjesto rijeka Sutla, napisali su rijeka Sulva i sl.).



Na Slici 15. prikazani su točni odgovori planina kao vrste imena.

Slika 15. Planine kao vrsta jednočlanog i višečlanog imena

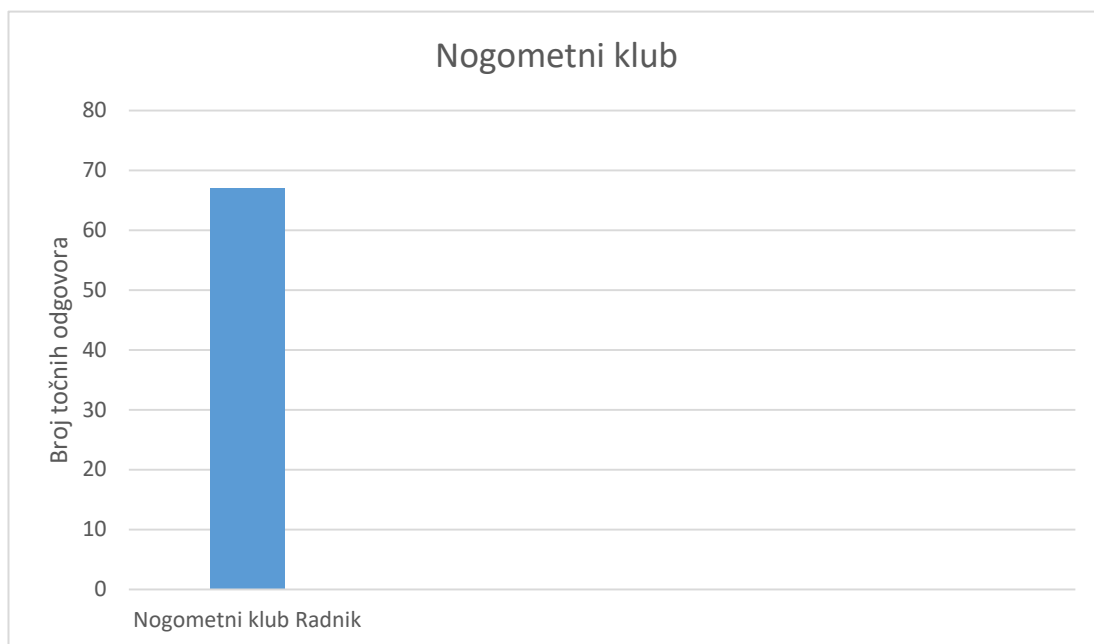


Prema Institutu za hrvatski jezik i jezikoslovlje (2013) imena planina pišu se velikim početnim slovom. Ostali se članovi pišu malim slovom osim ako nisu vlastita imena. Imena planina učenici uglavnom znaju pravilno napisati. Ime Velika Kapela točno je napisalo 65 (81,25%) učenika, a ime Kalničko gorje 53 (66,25%). Pogreške u pisanju odnose se na pisanje drugog člana imena malim slovom (npr. Velika kapela (17,50%)) ili na pisanje drugog člana imena velikim slovom (npr. Kalničko Gorje (31,25%)).

Istraživanje Miletić i Novaković (2009) također je pokazalo da učenici uglavnom znaju pravilno napisati imena planina pa je ime Zagrebačka gora pogrešno napisalo tek 22% učenika.

Na Slici 16. prikazani su točni odgovori nogometnog kluba kao vrste imena.

Slika 16. Nogometni klub kao vrsta višestranog imena

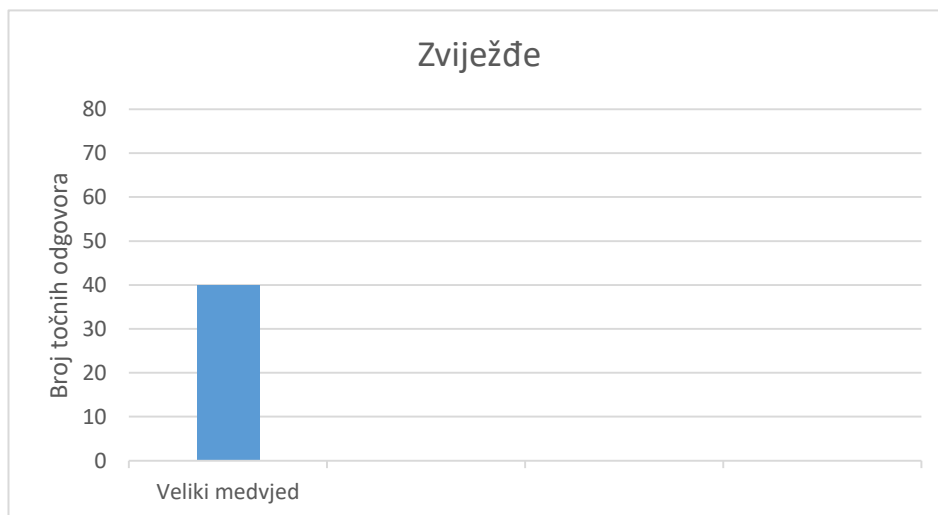


Prema Institutu za hrvatski jezik i jezikoslovlje (2013) imena nogometnih klubova pišu se velikim početnim slovom. Ostali se članovi pišu malim slovom osim ako nisu vlastita imena.

Višestranost imena Nogometni klub Radnik učenici su znali napisati točno. Točno ga je napisalo 67 (83,75%) učenika. Najčešće pogreške odnose se na pisanje imena malim početnim slovom (npr. nogometni klub Radnik (6,25%)).

Na Slici 17. prikazani su točni odgovori zvijezda kao vrste imena.

Slika 17. Zvijezde kao vrsta jednočlanog imena

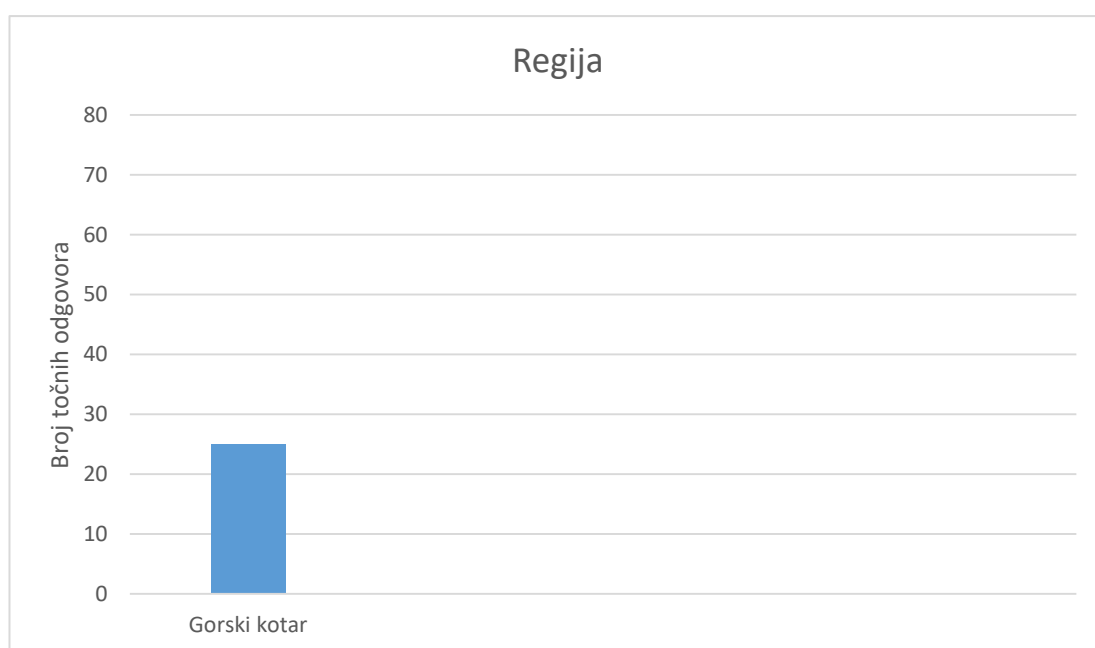


Prema Institutu za hrvatski jezik i jezikoslovlje (2013) imena zviježđa pišu se velikim početnim slovom. Ostali članovi pišu se malim slovom, osim ako nisu vlastito ime.

Učenici su ime zviježđa Veliki medvjed polovično točno znali napisati. To je jednočlano ime točno napisalo 40 (50,00%) učenika. Najčešće pogreške odnose se na pisanje imena velikim slovom (npr. Veliki Medvjed (38,75%)).

Na Slici 18. prikazani su točni odgovori regije kao vrste imena.

Slika 18. Regija kao vrsta jednočlanog imena



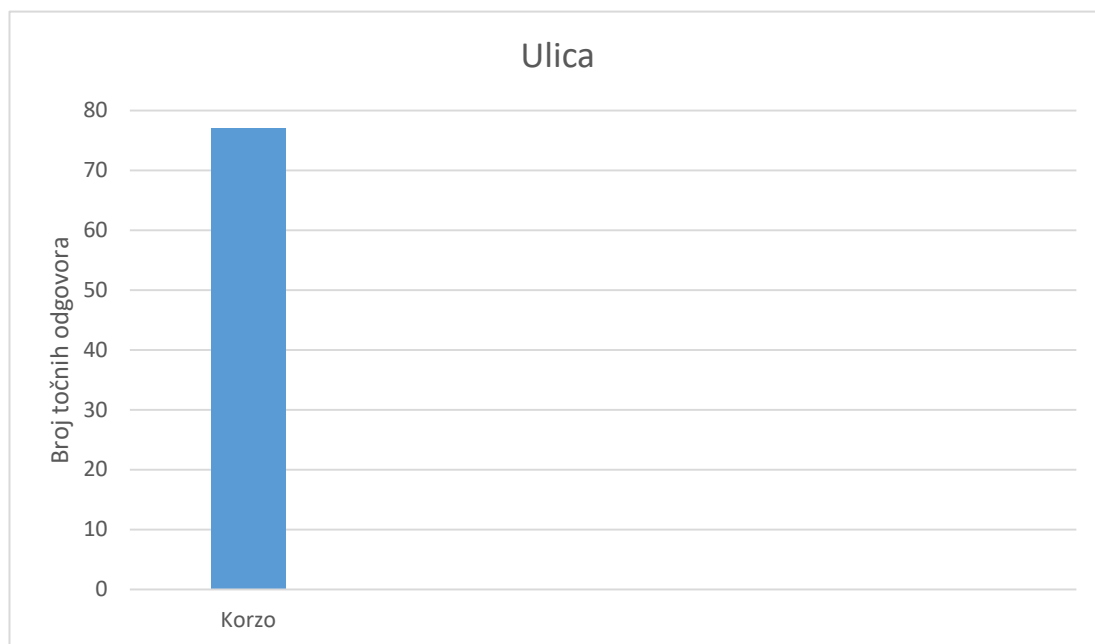
Prema Institutu za hrvatski jezik i jezikoslovlje (2013) imena regija pišu se velikim početnim slovom. Ostali se članovi pišu malim slovom osim ako nisu vlastita imena.

Učenici nisu znali pravilno napisati ime regije Gorski kotar. To je ime točno napisalo 25 (31,25%) učenika. Najčešće pogreške odnosile su se na pisanje imena velikim slovom (npr. Gorski Kotar (65,00%)).

Prema istraživanju Miletić i Novaković (2009) ime Gorski kotar pogrešno je napisalo 26% učenika što nije velika razlika u odnosu na ovo istraživanje.

Na Slici 19. prikazani su točni odgovori ulice kao vrste imena.

Slika 19. Ulica kao vrsta jednočlanog imena



Prema Institutu za hrvatski jezik i jezikoslovlje (2013) imena ulica pišu se velikim početnim slovom. Ostali se članovi pišu malim slovom osim ako nisu vlastita imena. Ime ulice Korzo učenici su znali točno napisati. To je ime točno napisalo 77 (96,25%) učenika. Jedan je učenik napisao ime malim slovom (korzo), jedan učenika nepravilno koristeći veliko početno slovo (Krozo), a jedan učenik je ostavio praznu crtu.

Pravilno pisanje različitih vrsta imena mjerilo se s najnižom točnošću od 50%. S obzirom na vrstu višičlanog imena učenici znaju pravilno napisati sljedeća jednočlana i višičlana imena: države, gradove, otoke, vladare, imena, vode, planine, nogometni klub, ulicu i događaje (raspon točnih odgovora bio je 70% - 98,75%). Nabrojane vrste jednočlanih i višičlanih imena uglavnom su ona čija su pravila pisanja učenici počeli učiti odmah u prvom razredu osnovne škole pa su ih stoga i češće ponavljali. Učenici nepravilno pišu sljedeće vrste imena: županije, zaštićena prirodna područja, građevine, crkvena središta, muzeje, zvijezde i regiju (raspon točnih odgovora bio je 31,25% - 50%). Nabrojana imena uglavnom su ona čija se pravila pisanja uče od trećeg razreda osnovne škole pa su ih učenici stoga rjeđe ponavljali ili ih nisu dovoljno ponavljali ili usvojili.

### 5.3. Rezultati s obzirom na hipoteze

Prema postavljenim hipotezama, rezultati istraživanja prikazat će se s obzirom na imena iz nastave Hrvatskoga jezika i Prirode i društva.

Na Slici 20. prikazani su točni odgovori primjera iz nastave Hrvatskoga jezika.

Slika 20. Jednočlana i višečlana imena iz nastave Hrvatskoga jezika

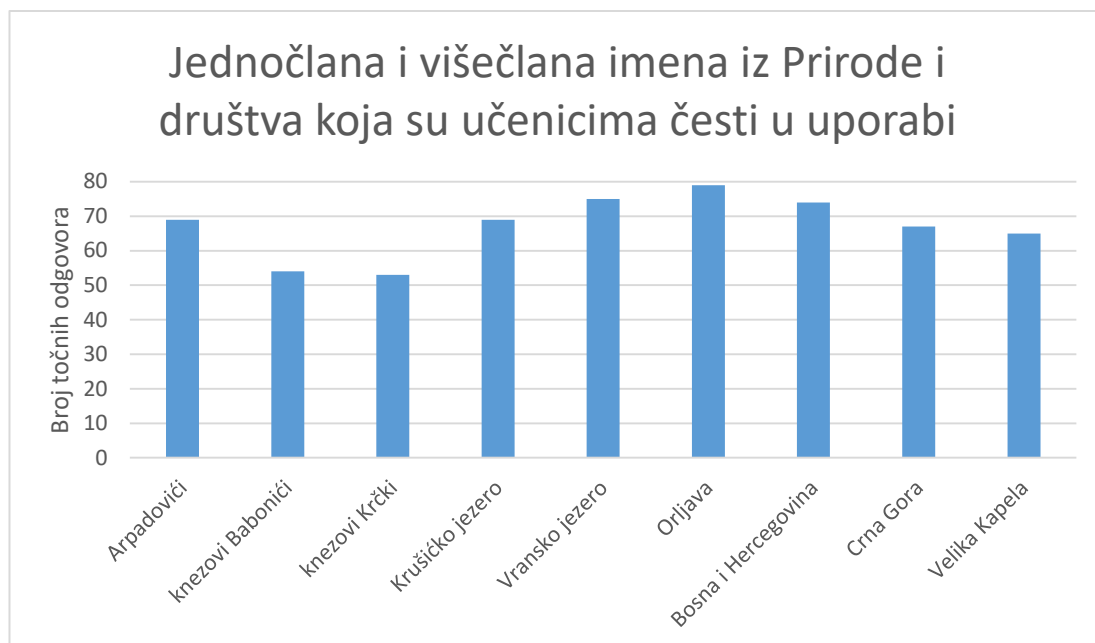


Ime Velika Gorica točno je napisalo 79 (98,75%) učenika, Korzo 77 (96,25%), Trsat 74 (92,50%), Hotel Jadran 27 (33,75%), Kazalište Trešnja 24 (30,00%), Muzej grada Vukovara 32 (40,00%), Dom Crvenog križa 7 (8,75%), Novi Vinodolski 58 (72,50%), Vukovarsko-srijemska županija 31 (38,75%), Krapinsko-zagorska županija 21 (26,25%), Špancir fest 70 (96,25%), Pučko otvoreno učilište Velika Gorica 48 (60,00%), Arheološki park Andautonija 66 (82,50%), Nogometni klub Radnik 67 (83,75%) i ime Veliki medvjed točno je napisalo 40 (50,00%) učenika.

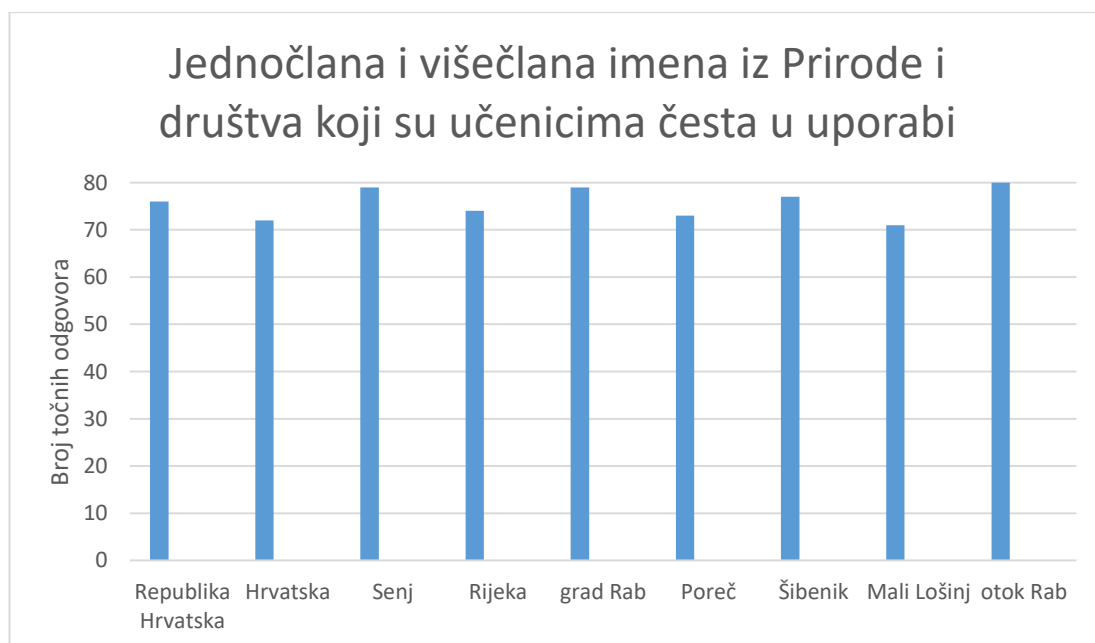
Prva hipoteza da učenici znaju pravilno napisati jednočlana i višečlana imena iz nastave Hrvatskoga jezika je potvrđena. Učenici su od ukupnog broja jednočlanih i višečlanih imena iz nastave Hrvatskoga jezika znali pravilno napisati 9 imena (s točnošću imena od 50% ili više). Ukupan broj točnih odgovora je 60,08% što je više od 50% što se smatra najnižim pragom znanja učenika za potvrdu hipoteze.

Na Slici 21a. i 21b. prikazani su točni odgovori primjera iz Prirode i društva koji su učenicima česti u uporabi.

Slika 21a. Jednočlana i višečlana imena iz Prirode i društva koja su učenicima česta u uporabi



Slika 21b. Jednočlana i višečlana imena iz Prirode i društva koja su učenicima česta u uporabi



Ime Arpadovići točno je napisalo 69 (86,25%) učenika, knezovi Babonići 54 (67,50%), knezovi Krčki 53 (66,25%), Krušičko jezero 69 (86,25%), Vransko jezero 75 (93,75%), Orljava 79 (98,75%), Bosna i Hercegovina 74 (92,50%), Crna Gora 67 (83,75%) i ime Velika Kapela točno je napisalo 65 (81,25%) učenika.

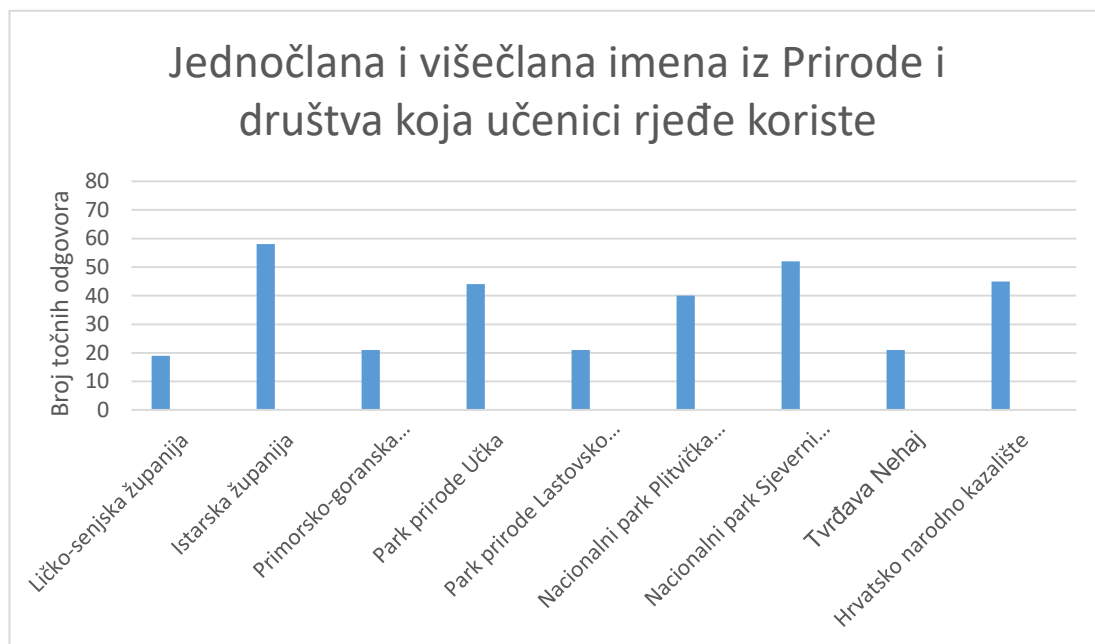
Ime Republika Hrvatska točno je napisalo 76 (95,00%) učenika, Hrvatska 72 (90,00%), Senj 79 (98,75%), Rijeka 74 (92,50%), grad Rab 79 (98,75%), Poreč 73 (91,25%), Šibenik 77 (96,25%), Mali Lošinj 71 (88,75%) i ime otok Rab točno je napisalo 80 (100,00%) učenika.

Podjela primjera na česte i rijetke temelji se na čestoti ponavljanja pravopisnih pravila kroz razrede prema Nastavnom planu i programu. Tako se prema Nastavnom planu i programu (2006) pravopisna pravila za imena država, gradova, otoka, hidronima i sl. usvajaju i ponavljaju od 2. razreda, dok se pravopisna pravila za višečlana imena ustanova, županija, građevina i sl. usvajaju i ponavljaju od 3. razreda. Učenicima je usvajanje pravopisnih pravila za prve navedene vrste imena dulje u sjećanju pa ih stoga i češće upotrebljavaju. Isto tako, podjela na česte i rijetke primjere u uporabi utjecala je i na mjesto stanovanja učenika (Velika Gorica) jer se neki primjeri iz nastave Hrvatskoga jezika odnose na poznavanje kulture vlastitoga zavičaja (npr. Arheološki park Andautonija).

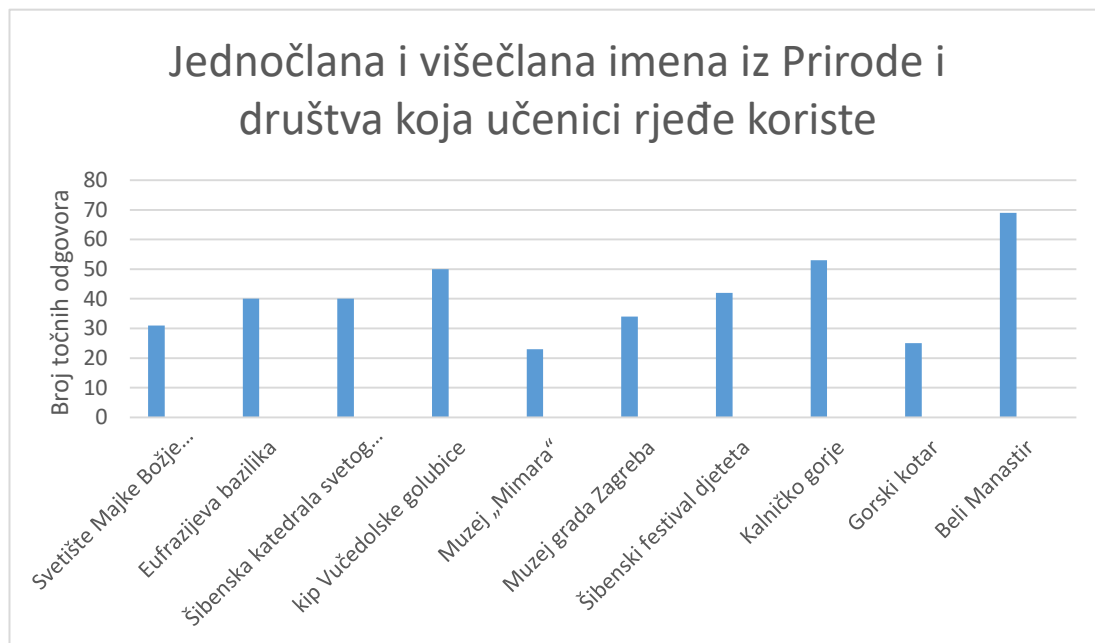
Druga hipoteza da učenici znaju pravilno napisati jednočlana i višečlana imena iz Prirode i društva koja su učenicima česta u uporabi je potvrđena. Učenici su svih 18 imena napisali s točnošću većom od 50%. Ukupan broj točnih odgovora je 89,30% što je više od 50% što se smatra najnižim pragom znanja učenika za potvrdu hipoteze.

Na Slici 22a. i 22b. prikazani su točni odgovori primjera iz Prirode i društva koji su učenicima rjeđe u uporabi.

Slika 22a. Jednočlana i višečlana imena iz Prirode i društva koja učenici rjeđe koriste



Slika 22b. Jednočlana i višečlana imena iz Prirode i društva koja učenici rjeđe koriste



Ime Ličko-senjska županija točno je napisalo 19 (23,75%) učenika, Istarska županija 58 (72,50%), Primorsko-goranska županija 21 (26,25%), Park prirode Učka 44 (55,00%), Nacionalni park Plitvička jezera 40 (50,00%), Nacionalni park Sjeverni Velebit 52 (65,00%), Tvrđava Nehaj 21 (26,25%) i ime Hrvatsko narodno kazalište točno je napisalo 45 (56,25%) učenika.



Ime Svetište Majke Božje Trsatske točno je napisao 31 (38,75%) učenik, Eufrazijeva bazilika 40 (50,00%) učenika, Šibenska katedrala svetog Jakova 40 (50,00%), kip Vučedolske golubice 50 (62,50%), Muzej „Mimara“ 23 (28,75%), Muzej grada Zagreba 34 (42,50%), Šibenski festival djeteta 42 (52,50%), Kalničko gorje 53 (66,25%), Gorski kotar 25 (31,25%) i ime Beli Manastir točno je napisalo 69 (86,25%) učenika.

Treća hipoteza da učenici ne znaju pravilno napisati jednočlana i višečlana imena iz Prirode i društva koja rjeđe koriste je potvrđena. Od ukupno 19 takvih imena, učenici su s točnošću 50% ili više točno napisali 11 riječi. Ukupan broj točnih odgovora je 46,51% što je manje od 50% što se smatra najnižim pragom znanja učenika za potvrdu hipoteze.

#### 5.4. Rezultati s obzirom na implicitno i eksplicitno znanje pravopisa

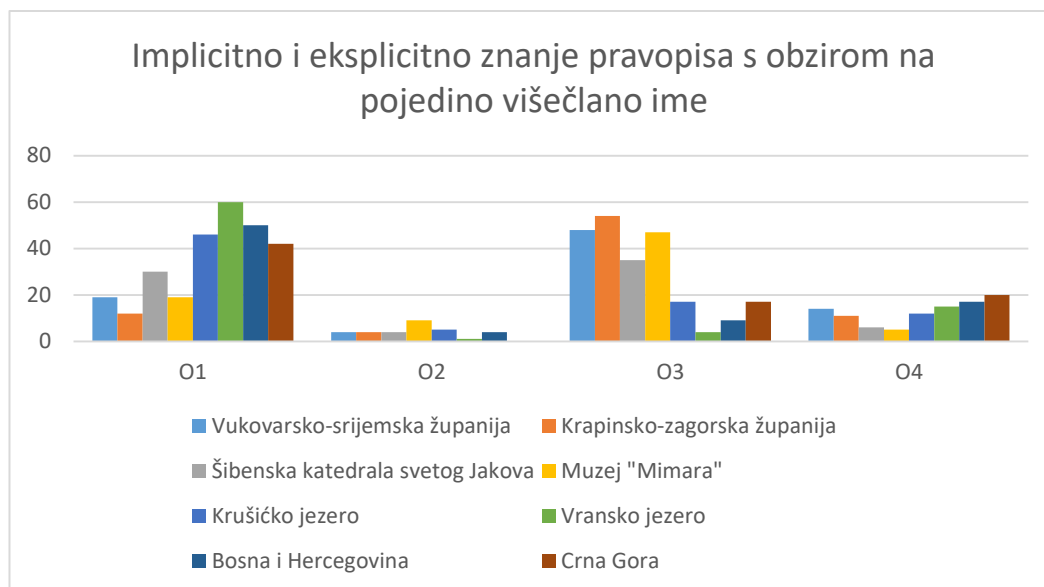
Na Slici 23. bit će prikazana četiri odnosa implicitnog i eksplicitnog znanja pravopisa. Odnos 1 (O1) označava da učenik ima implicitno znanje, ali nema eksplicitno, odnos 2 (O2) označava da učenik nema implicitno znanje, ali ima eksplicitno, odnos 3 (O3) označava da učenik nema niti implicitno, niti eksplicitno znanje, a odnos 4 (O4) označava da učenik ima i implicitno i eksplicitno znanje. Za bolje snalaženje, odnosi implicitnog i eksplicitnog znanja prikazani su u Tablici 2.

Tablica 2. Odnosi implicitnog i eksplicitnog znanja pravopisa

ODNOS IMPLICITNOG I EKSPPLICITNOG ZNAJJA	IMPLICITNO ZNAJJE	EKSPPLICITNO ZNAJJE
Odnos 1 (O1)	+	-
Odnos 2 (O2)	-	+
Odnos 3 (O3)	-	-
Odnos 4 (O4)	+	+

Na Slici 23. prikazani su odnosi implicitnog i eksplicitnog znanja pravopisa za pojedina imena.

Slika 23. Implicitno i eksplicitno znanje pravopisa s obzirom na pojedino višečlano ime



U odnosu 1 (O1 – implicitno znanje postoji, eksplicitno znanje ne postoji) za ime Vukovarsko-srijemska županija svoje implicitno i eksplicitno znanje pokazalo je 19 (23,75%) učenika, Krapinsko-zagorska županija 12 (15,00%), Šibenska katedrala svetog Jakova 30 (37,50%), Muzej „Mimara“ 19 (23,75%), Krušičko jezero 46 (57,50%), Vransko jezero 60 (75,00%), Bosna Hercegovina 50 (62,50%) i za ime Crna Gora svoje implicitno i eksplicitno znanje pokazao je 42 (52,50%) učenik.

U odnosu 2 (O2 – implicitno znanje ne postoji, eksplicitno znanje postoji) za ime Vukovarsko-srijemska županija svoje implicitno i eksplicitno znanje pokazalo je 4 (5,00%) učenika, Krapinsko-zagorska županija 4 (5,00%), Šibenska katedrala svetog Jakova 4 (5,00%), Muzej „Mimara“ 9 (11,25%), Krušičko jezero 5 (6,25%), Vransko jezero 1 (0,13%), Bosna Hercegovina 4 (5,00%) i za ime Crna Gora svoje implicitno i eksplicitno znanje pokazalo je 0 (0,00%) učenika.

U odnosu 3 (O3 – implicitno ni eksplicitno znanje ne postoje) za ime Vukovarsko-srijemska županija svoje implicitno i eksplicitno znanje pokazalo je 48 (60,00%) učenika, Krapinsko-zagorska županija 54 (67,50%), Šibenska katedrala svetog Jakova 35 (43,75%), Muzej „Mimara“ 47 (58,75%), Krušičko jezero 17 (21,25%), Vransko jezero 4 (5,00%), Bosna Hercegovina 9 (11,25%) i za ime Crna Gora svoje implicitno i eksplicitno znanje pokazalo je 17 (21,25%) učenika.

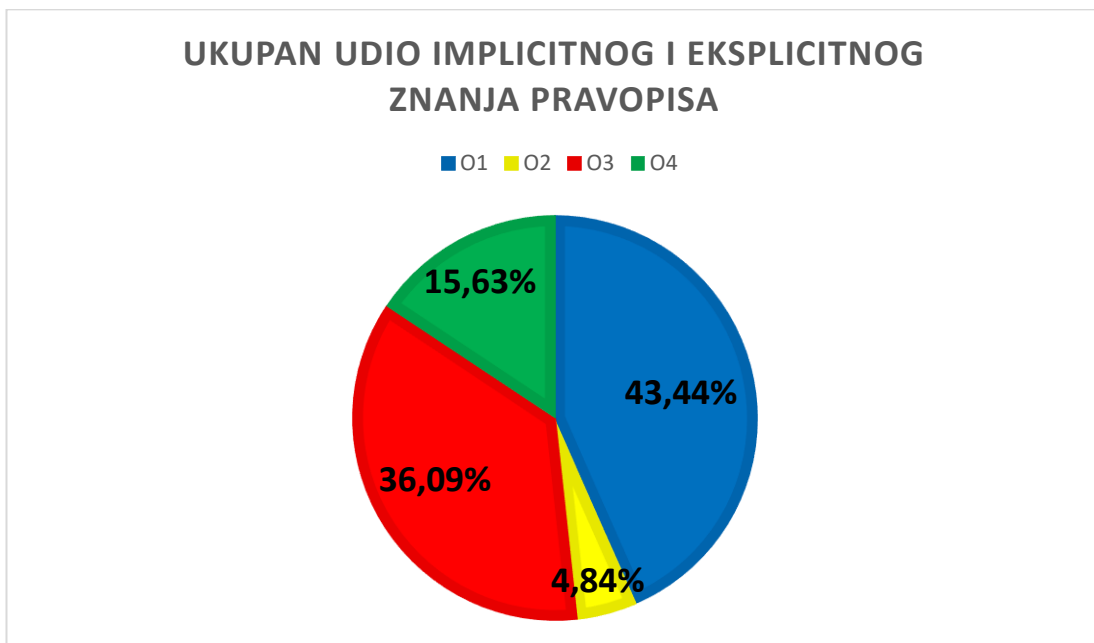
U odnosu 4 (O4 – implicitno i eksplicitno znanje postoje) za ime Vukovarsko-srijemska županija svoje implicitno i eksplicitno znanje pokazalo je 14 (17,50%) učenika, Krapinsko-zagorska županija 11 (13,75%), Šibenska katedrala svetog Jakova 6 (7,50%), Muzej „Mimara“ 5 (6,25%), Krušičko jezero 12 (15,00%), Vransko jezero 15 (18,75%), Bosna Hercegovina 17 (21,25%) i za ime Crna Gora svoje implicitno i eksplicitno znanje pokazalo je 20 (25,00%) učenika.

Četvrta hipoteza da učenici znaju točno napisati višočlano ime, ali ne znaju odgovarajuće pravopisno pravilo koje se odnosi na to ime nije potvrđena. Ukupno je 43,44% takvih učenika. Dakle, postotak učenika koji imaju implicitno znanje pravopisa, a nemaju eksplicitno je manji od 50% što je najniža granica za koju se smatra da je dovoljna za potvrdu hipoteze.

Peta hipoteza da učenici znaju pravilo o pisanju višočlanih imena, ali ga ne znaju primijeniti na pisanje nepoznatih primjera nije potvrđena. Ukupno je 4,84% takvih učenika.

Osim istraživanja odnosa između implicitnog i eksplicitnog znanja pravopisa istražilo se i imaju li učenici implicitno i eksplicitno znanje u potpunosti ili ga u potpunosti nemaju. Odnos 3 (O3) označava da učenici nemaju niti implicitno, niti eksplicitno znanje i takvih je učenika 36,09%. Taj je rezultat poražavajući i zabrinjavajući jer učenici sve četiri godine nižih razreda svakodnevno usvajaju hrvatski jezik i sve njegove komponente (uključujući i pravopis) pa se očekivalo da će broj onih koji nemaju niti implicitno, niti eksplicitno znanje biti znatno manji. Odnos 4 (O4) označava da učenici imaju i implicitno i eksplicitno znanje i takvih je učenika 15,63% što je također premali postotak u odnosu na prethodno navedeni argument. Ukupan udio svih odnosa vidljiv na Slici 24. u nastavku.

Slika 24. Ukupan udio implicitnog i eksplicitnog znanja pravopisa učenika



## 6. ZAKLJUČAK

Implicitno i eksplicitno znanje pravopisa učenici nižih razreda trebali bi početi usvajati od početka prvoga razreda. Iako je Nastavnim planom i programom propisano usvajanje pravopisne norme od prvoga razreda osnovne škole, razina implicitnog i eksplicitnog znanja učenika nije ujednačena što je vidljivo u praksi i željelo se pokazati istraživanjem. U Nastavnom planu i programu nigdje se ne inzistira na učenju pravopisnih pravila koja pomažu učenicima da usvoje, odnosno primijene pravopisnu normu u potpunosti. Učenje pravopisne norme kompleksan je proces u kojemu i učenici i učitelji trebaju biti potpuno koncentrirani. Eksplicitno bi znanje učenika moglo pomoći boljoj uporabi implicitnog znanja. Iako se metodički pristup poučavanja Hrvatskoga jezika (i gramatike i pravopisa) temelji na uvježbavanju raznovrsnih primjera, a ne na učenju definicija, u nekim slučajevima, kao što je pravopis, učenje pravila može pomoći u boljoj uporabi pravopisne norme u cjelini. Na primjer, ako učenici nauče pravopisno pravilo da se imena država pišu velikim slovom, u načelu bi trebali znati primijeniti to pravilo i na nepoznate primjere. S druge strane, povezivanje nastavnog sadržaja Prirode i društva i Hrvatskoga jezika daje puno veći broj primjera na kojima se mogu vježbati usvojena pravila. Usporednim učenjem pravopisnih pravila i uvježbavanjem raznovrsnih primjera postigla bi se ujednačenost implicitnog i eksplicitnog znanja, a pravopisna bi norma bila u potpunosti usvojena ili barem na pravom putu usvajanja.

U ovome radu korištenje pravopisne norme povezano je s gradivom iz udžbenika iz Prirode i društva za četvrti razred osnovne škole. Učenici na nastavi Hrvatskoga jezika, u okviru kojega se uči i pravopis, uče pravila o pisanju, ali i kako ih primijeniti u drugim situacijama. Učitelji im pritom zadaju mnogobrojne primjere koje učenici zapamte jer ih često viđaju. Oni učenici koji usvoje pravopisna pravila, primjenjuju ih i u drugim okolnostima (ne samo na satu Hrvatskoga jezika). Stoga je bilo važno istražiti znaju li učenici ispravno napisati imena s kojima se susreću u drugim udžbenicima (u ovome slučaju u udžbenicima iz Prirode i društva) ili pak znaju samo one primjere koje uče na nastavi Hrvatskoga jezika. Istraživanjem se utvrdilo da učenici bolje znaju primjere iz nastave Hrvatskoga jezika što dokazuje da se nastavni sadržaj Hrvatskoga jezika nedovoljno povezuje s onim iz Prirode i

društva. Istraživanje je pokazalo i nejednaku ovladanost u pisanju imena iste vrste, što pokazuje potrebu veće korelacije Hrvatskoga jezika i Prirode i društva.

Osnovni je cilj ovoga rada bio istražiti implicitno i eksplicitno znanje pravopisa učenika nižih razreda osnovne škole. Implicitno znanje pravopisa znači da korisnik hrvatskoga jezika zna točno napisati odgovarajuću riječ, a eksplicitno znanje da za tu riječ zna odgovarajuće pravopisno pravilo koje se primjenjuje za pisanje. Provjeravalo se znanje učenika četvrtih razreda jer su oni najobuhvatniji što se tiče znanja, budući da bi trebali znati sva pravopisna pravila koja se uče u prva četiri razreda. Rezultati istraživanja pokazali su da iako se učenje pravopisne norme proteže kroz sva četiri razreda osnovne škole implicitno i eksplicitno znanje pravopisa kod učenika nije ujednačeno. Istraživanje je pokazalo i da učenici imaju veće implicitno znanje od eksplicitnog što je svakako poželjno i pokazuje pristup primjeren dobi učenika. Također, pokazalo se i da je velik broj (35,94%) onih koji nemaju niti implicitno, niti eksplicitno znanje pravopisa što je zabrinjavajuće. S druge strane, onih koji imaju i implicitno i eksplicitno znanje pravopisa je samo 15,31%.

Zaključno, ispitani učenici četvrtoga razreda pokazali su svoje implicitno znanje pravopisa, ali ne i eksplicitno znanje. Istraživanje je pokazalo da postoji prostor za veću korelaciju jezičnih sadržaja iz Hrvatskoga jezika s nastavnim sadržajima iz drugih predmeta, kao i da eksplicitno i implicitno jezično znanje učenika u četvrtom razredu osnovne škole nije ujednačeno kada je riječ o pravopisnim pravilima. Provedeno istraživanje otvara mogućnost za daljnja istraživanja kao što je istraživanje o tome zašto učenici ne rabe dijakritičke znakove u pisanju ili zašto imaju velika odstupanja u primjenjivanju pravopisnih pravila za iste vrste imena (npr. građevine i ustanove, muzeji, crkve).

## LITERATURA

1. Badurina, L. (1992). Stotinu godina hrvatskoga pravopisa (U povodu stote obljetnice *Hrvatskoga pravopisa* Ivana Broza). *Fluminensia: časopis za filološka istraživanja*. 4 (2), 89-93.
2. Badurina, L., Matešić, M. (2011). Jezik i pravopis – teorijsko – metodološki pristup pravopisnom normiranju. *Croatica et Slavica Iadertina*, 7/1 (7), 17-31.
3. Ćorić, S., Bakarić Palička, S. (2015). *Eureka 4 – udžbenik Prirode i društva u četvrtom razredu osnovne škole*. Zagreb: Školska knjiga.
4. Hrvatski jezični portal na adresi <http://hjp.znanje.hr/> (16.05.2018.)
5. Hrvatsko filološko društvo. (2013). Bivše vijeće za normu hrvatskoga jezika. *Jezik – časopis za kulturu hrvatskoga književnog jezika*. 60 (2. – 4.), 41-160.
6. Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje. (2013). *Hrvatski pravopis*. Zagreb: 5000.
7. Miletić, J., Novaković, M. (2009). Istraživanje poznavanja pravopisa učenika osnovne škole s posebnim naglaskom na pravilnu uporabu velikih i malih slova. *Hrvatski: časopis za teoriju i praksu nastave hrvatskoga jezika, književnosti, govornoga i pismenoga izražavanja te medijske kulture*. 7 (2), 31-46.
8. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa. (2006). *Nastavni plan i program za osnovnu školu*. Zagreb: 10 000.
9. Reljac Fajs, E., Jerković, T. (2014). Pravopis u razrednoj nastavi hrvatskoga jezika. *Hrvatski: časopis za teoriju i praksu nastave hrvatskoga jezika, književnosti, govornoga i pismenoga izražavanja te medijske kulture*. 12 (1), 37-55.
10. Volenec, V. (2015). Sociolingvističko istraživanje hrvatskoga pravopisa: društveni stavovi o eksplicitnoj normi. *Jezikoslovlje*. 16 (1), 69-102.
11. Vuković, P. (2002). O pisanju izvedenica od stranih vlastitih imena u hrvatskome jeziku. *Fluminensia: časopis za filološka istraživanja*. 14 (2), 85-104.

## **DODACI**

### **POPIS TABLICA**

Tablica 1. Prosječan broj točnih odgovora prema vrstama imena

Tablica 2. Odnosi implicitnog i eksplicitnog znanja pravopisa

### **POPIS SLIKA**

Slika 1. Podjela ispitanika prema spolu

Slika 2. Omjer točnih i netočnih odgovora svih učenika

Slika 3. Države kao vrsta jednočlanog i višečlanog imena

Slika 4. Gradovi kao vrsta jednočlanog i višečlanog imena

Slika 5. Županije kao vrsta jednočlanog i višečlanog imena

Slika 6. Otoci kao vrsta jednočlanog i višečlanog imena

Slika 7. Zaštićena prirodna područja kao vrsta jednočlanog i višečlanog imena

Slika 8. Građevine i ustanove kao vrsta jednočlanog i višečlanog imena

Slika 9. Crkvena središta kao vrsta jednočlanog i višečlanog imena

Slika 10. Muzeji kao vrsta jednočlanog i višečlanog imena

Slika 11. Vladari kao vrsta jednočlanog i višečlanog imena

Slika 12. Imena kao vrsta jednočlanog i višečlanog imena

Slika 13. Događaji kao vrsta jednočlanog i višečlanog imena

Slika 14. Vode kao vrsta jednočlanog i višečlanog imena

Slika 15. Planine kao vrsta jednočlanog i višečlanog imena

Slika 16. Nogometni klub kao vrsta višečlanog imena

Slika 17. Zvijezde kao vrsta jednočlanog imena

Slika 18. Regija kao vrsta jednočlanog imena

Slika 19. Ulica kao vrsta jednočlanog imena

Slika 20. Jednočlana i višečlana imena iz nastave Hrvatskoga jezika

Slika 21a. Jednočlana i višečlana imena iz Prirode i društva koja su učenicima česta u uporabi

Slika 21b. Jednočlana i višečlana imena iz Prirode i društva koja su učenicima česta u uporabi

Slika 22a. Jednočlana i višečlana imena iz Prirode i društva koja učenici rjeđe koriste

Slika 22b. Jednočlana i višečlana imena iz Prirode i društva koja učenici rjeđe koriste



Slika 23. Implicitno i eksplicitno znanje pravopisa s obzirom na pojedino višečlano ime

Slika 24. Ukupan udio implicitnog i eksplicitnog znanja pravopisa učenika

## PRILOZI

### PRILOG 1. – Nastavni listić

#### 1. Riječi napisane formalnim slovima prepishi rukopisnim. Pazi na pisanje velikog i malog početnog slova.

Dječak \_\_\_\_\_ je zajedno sa svojim roditeljima krenuo na put po  
(IVAN)

\_\_\_\_\_. Svoje putovanje započeli su u \_\_\_\_\_.  
(REPUBLICI HRVATSKOJ) (VELIKOJ GORICI)

Najprije su se zaputili u \_\_\_\_\_ u kojoj su posjetili grad \_\_\_\_\_.  
(LIČKO-SENJSKU ŽUPANIJU) (SENJ)

Tamo su razgledali \_\_\_\_\_. Nastavili su svoje putovanje prema  
(TVRĐAVU NEHAJ)

\_\_\_\_\_ gdje su posjetili \_\_\_\_\_. Zastali su i u  
(ISTARSKOJ ŽUPANIJI) (PARK PRIRODE UČKA)

gradu \_\_\_\_\_. Prolazili su središnjom ulicom koja se zove \_\_\_\_\_.  
(RIJECI) (KORZO)

Tamo su posjetili \_\_\_\_\_ i  
(HRVATSKO NARODNO KAZALIŠTE)

\_\_\_\_\_ u \_\_\_\_\_ u blizini. Spavali su u  
(SVETIŠTE MAJKE BOŽJE TRSATSKE) (TRSATU)

\_\_\_\_\_ u \_\_\_\_\_. Nakon toga krenuli su prema  
(HOTELU JADRAN) (RIJECI)

\_\_\_\_\_. Posjetili su otoke \_\_\_\_\_ i  
(PRIMORSKO-GORANSKOJ ŽUPANIJI) (MALI LOŠINJ)

\_\_\_\_\_. Na otoku \_\_\_\_\_ bili su u gradu \_\_\_\_\_. U povratku su prošetali  
(RAB) (RABU) (RABU)

\_\_\_\_\_. \_\_\_\_\_ je zamolio roditelje  
(NACIONALNIM PARKOM PLITVIČKA JEZERA) (IVAN)

da sljedeći put posjete \_\_\_\_\_ i  
(NACIONALNI PARK SJEVERNI VELEBIT)

\_\_\_\_\_. Kada su putovali zapitao se tko je u  
(PARK PRIRODE LASTOVSKO OTOČJE)

prošlosti živio u \_\_\_\_\_. Otac mu je rekao da su ovdje živjeli razni vladari:  
(HRVATSKOJ)

\_\_\_\_\_, \_\_\_\_\_, \_\_\_\_\_ je  
(ARPADOVIĆI) (KNEZOVI BABONIĆI) (KNEZOVI KRČKI) (IVAN)

uživao u putovanju i puno je naučio o \_\_\_\_\_.  
(HRVATSKOJ)

**2. Rečenice prepisi rukopisnim slovima. Pazi na pisanje velikog i malog početnog slova.**

MARKO JE POSJETIO EUFRAZIJEVU BAZILIKU U POREČU.

---

MAŠA JE SINOĆ IŠLA U KAZALIŠTE TREŠNJA.

---

MARA JE U MUZEJU GRADA VUKOVARA VIDJELA KIP VUČEDOLSKE GOLUBICE.

---

U ŠIBENIKU SE ODRŽAVA ŠIBENSKI FESTIVAL DJETETA.

---

UČENICI SU IŠLI U ŠKOLU U PRIRODI I ODSJELI SU U DOMU CRVENOG KRIŽA U NOVOM VINODOLSKOM.

---

ČETVRTI JE RAZRED PROŠLI TJEDAN POSJETIO MUZEJ GRADA ZAGREBA.

---

**3. Napiši pravilno sljedeće nazive i izreci pravopisno pravilo zašto se nešto tako piše.**

VUKOVARSKO-SRIJEMSKA ŽUPANIJA, KRAPINSKO-ZAGORSKA ŽUPANIJA

---

ŠIBENSKA KATEDRALA SVETOG JAKOVA, MUZEJ „MIMARA“

---

KRUŠIĆKO JEZERO, VRANSKO JEZERO

---

BOSNA I HERCEGOVINA, CRNA GORA

---

---

**4. Riječi napisane formalnim slovima prepishi rukopisnim na praznu crtu.**

VELIKA KAPELA

ŠPANCIR FEST

PUČKO OTVORENO UČILIŠTE

ARHEOLOŠKI PARK

VELIKA GORICA

ANDAUTONIJA

NOGOMETNI KLUB RADNIK

KALNIČKO GORJE

ORLJAVA

GORSKI KOTAR

VELIKI MEDVJED

BELI MANASTIR

**PRILOG 2. – Tablica s primjerima iz nastave Hrvatskoga jezika**

Primjeri iz nastave Hrvatskoga jezika
Ivan
Velika Gorica
Korzo
Trsat
Hotel Jadran
Marko
Maša
Kazalište Trešnja
Mara
Muzej grada Vukovara
Dom Crvenog križa
Novi Vinodolski
Vukovarsko-srijemska županija

Krapinsko-zagorska županija
Špancir fest
Pučko otvoreno učilište Velika Gorica
Arheološki park Andautonija
Nogometni klub Radnik
Veliki medvjed

**PRILOG 3. – Tablica s primjerima iz udžbenika iz Prirode i društva**

Primjeri iz udžbenika iz Prirode i društva
Republika Hrvatska
Ličko-senjska županija
Senj
Tvrđava Nehaj
Istarska županija
Park prirode Učka
Rijeka
Hrvatsko narodno kazalište
Svetište Majke Božje Trsatske
Primorsko-goranska županija
Mali Lošinj
otok Rab
grad Rab
Nacionalni park Plitvička jezera
Nacionalni park Sjeverni Velebit
Park prirode Lastovsko otočje
Hrvatska
Arpadovići
knezovi Babonići
knezovi Krčki
Eufrazijeva bazilika
Poreč

kip Vučedolske golubice
Šibenik
Šibenski festival djeteta
Muzej grada Zagreba
Šibenska katedrala svetog Jakova
Muzej „Mimara“
Krušičko jezero
Vransko jezero
Bosna i Hercegovina
Crna Gora
Velika Kapela
Kalničko gorje
Orljava
Gorski kotar
Beli Manastir

## **IZJAVA O SAMOSTALNOJ IZRADI RADA**

Izjavljujem da sam diplomski rad pod naslovom „Implicitno i eksplicitno znanje pravopisa učenika nižih razreda“ napisala samostalno služeći se znanjem stečenim tijekom studija te navedenom literaturom.

Ana Marija Sokolić

---